

Ecologia Dunei

ANEXA I

Dincolo de un punct critic dintr-un spațiu finit, libertatea descrește proporțional cu creșterea numărului. Acest lucru este la fel de adevărat pentru ființele umane din spațiul finit al unui ecosistem planetar, ca și pentru moleculele unui gaz închis într-un recipient etanș. În ceea ce îi privește pe oameni, întrebarea este nu câți pot supraviețui în cadrul sistemului, ci ce fel de existență va fi posibilă pentru cei ce vor supraviețui.

Pardot Kynes, Primul Planetolog al Arrakisului.

Impresia pe care o produce de obicei Arrakisul asupra oricărui nou venit este aceea a unui ținut de o pustietate absolută. Străinul își inchipuie imediat că aici nimic nu poate viețui sau crește sub cerul liber, că lumea aceasta este adevăratul deșert, care nu a cunoscut și nici nu va cunoaște vreodată fertilitatea.

Pentru Pardot Kynes, planeta nu era decât o formă de energie, o mașină pusă în mișcare de soarele ei. Erau necesare doar câteva ajustări pentru a o adapta nevoilor omului și, imediat, s-a gândit la populația umană care se deplasa liber pe suprafața Arrakisului: fremenii. Ce provocare! Și ce unealtă! Fremenii reprezentau o forță ecologică și geologică cu un potențial aproape nelimitat.

În multe privințe, Pardot Kynes era un om simplu și direct. Trebuia să scape de restricțiile impuse de Harkonneni? Nimic mai simplu. S-a căsătorit cu o femeie fremenă. Iar după ce i-a dăruit un fiu fremen, Liet-Kynes, a început să-i inoculeze acestuia, precum și celorlalți copii fremeni, "știința de carte" a ecologiei, creînd de la bun început un limbaj nou de simboluri, menit să înarmeze mințile spre a manipula un întreg peisaj, clima sa, mecanismul anotimpurilor, un limbaj care respingea orice idee de forță, în favoarea unei Conștiințe clare a ordinii.

"Pe orice planetă prielnică omului," spunea Kynes, "există o frumusețe internă creată de mișcare și echilibru. Această frumusețe generează un efect dinamic stabilizator, esențial oricărei forme de viață. Scopul său este simplu: menținerea și producerea de structuri coordonate, din ce în ce mai diversificate. Viața sporește capacitatea oricărui sistem închis de a întreține viața. Viața, în totalitatea ei, se află în slujba vieții. Hrana necesară îi este furnizată vieții de către viață, în forme din ce în ce mai bogate, pe măsură ce crește diversitatea vieții, întregul peisaj se trezește la viață, se stabilesc relații, apar interacțiuni".

Așa vorbea Pardot Kynes în clasele din sietchuri.

Dar, înainte de a ajunge la cursuri, trebuise să-i convingă pe fremeni. Ca să înțelegeți cum a reușit lucrul acesta, trebuie să înțelegeți, mai întâi, enorma onestitate și inocența cu care aborda orice problemă. Nu era naiv, dar nu își îngăduia nici un fel de distracție.

Într-o după-amiază toridă, pe cînd explora peisajul arrakian la bordul unui vehicul de suprafață monoloc, fu martorul unei scene de o deplorabilă banalitate. Șase mercenari Harkonneni, echipați cu scuturi și înarmați pînă-n dinți, încercuiseră trei tineri fremeni, pe platoul din spatele Scutului de Piatră, în apropierea satului Sacul Vinturilor. Kynes crezu mai întii că nu era vorba decât de o simplă ciomăgeală, apoi își dădu seama că Harkonnenii intenționau să-i massacre pe fremeni. În acel moment, unul dintre tineri zăcea deja la pămînt, cu o arteră secționată, iar doi mercenari fuseseră scoși din luptă, dar tot rămîneau patru oameni înarmați împotriva a doi copilandri.

Kynes nu era curajos. Nu era decât onest și precaut. Harkonnenii măcelăreau fremeni. Distrugeau uneltele cu care el avea intenția să refacă planeta! Își activă scutul, se năpusti în mijlocul încăierării și răpuse cu șiful doi dintre Harkonneni, mai înainte ca aceștia să-și fi dat seama că se află cineva în spatele lor. Evită lovitura de sabie a celui de-al treilea, îi reteză beregata cu un entretisser impecabil și îl lăsă pe al patrulea în seama celor doi adolescenți fremeni, pentru a-i da primul ajutor rănitului care sîngera în nisip. Și reuși să-l readucă la viață... în momentul în care ultimul Harkonnen își dădea duhul.

Drept care, tinerii fremeni se pomeniră într-o mare încurcătură. Ce să facă cu Kynes? Bineînțeles, știau cine e. Nici o persoană nu sosea pe Arrakis, fără ca un dosar bine

documentat să nu ajungă, pe o cale sau alta, în mâinile fremenilor. Îl cunoșteau pe Kynes: era slujitorul Împăratului.

Dar ucisese Harkonneni!

Niște adulți ar fi dat, fără îndoială, din umeri și, cu oarecare regret, i-ar fi adăugat cadavrul la cele șase care zăceau deja pe nisip. Dar acești fremeni erau tineri fără experiență și tot ce pricepeau era că îi datorau viața acestui slujitor imperial.

Două zile mai târziu, Kynes se pomeni într-unul din sietchurile care dominau Pasul Vînturilor. Pentru el, treaba asta era naturală. Se apucă să le vorbească fremenilor despre apă, despre fixarea dunelor cu covoare de iarbă, despre plantații de curmali, despre canale de irigație străbătînd liber deșertul. Vorbea, vorbea, vorbea întruna.

Și habar n-avea de discuțiile încinse al căror obiect era soarta sa. Ce-i de făcut cu nebunul ăsta? Cunoaște acum poziția unuia dintre cele mai importante sietchuri. Ce-i de făcut? Și ce să pricepi din vorbele lui, din trîncăneala smintită despre preschimbarea Arrakisului într-un paradis? Vorbărie și-atîta tot! Știe prea mult. Dar a ucis Harkonneni! Cum o să-i plătim povara de apă? De cînd datorăm noi ceva Imperiului? A ucis Harkonneni. Ei și? Oricine poate ucide Harkonneni. Și eu am ucis.

Dar ceea ce spune el despre fertilizarea Arrakisului?

Prostii! De unde apă?

El zice că este! Și a salvat trei de-ai noștri.

A salvat trei mucoși nerozi, care s-au aruncat singuri în cuțitele Harkonnenilor! Și le-a văzut cristalele!

Decizia fu cunoscută cu mult înainte de a fi fost rostită. Taul unui sietch le dictează membrilor săi conduita, inclusiv obligațiile cele mai brutale. Pentru îndeplinirea deciziei fu numit un luptător încercat, căruia i se încredința cuțitul sacru. Doi acvari îl însoțiră, spre a recupera apa trupului. Obligație brutală.

E îndoielnic ca Pardot Kynes să fi băgat de seamă prezența presupusului călău. În clipa aceea, era ocupat. Perora unui grup, care se adunase în jurul lui, la o distanță precaută. Vorbea plimbîndu-se de colo-colo, gesticulînd. Apă în aer liber, spunea el. Ieșiri în deșert, fără distrai! Apă potabilă acumulată în iazuri! Livezi de portyuli!

Cel cu cuțitul îi aținu calea.

"Fă-mi loc," îi spuse Kynes și continuă să vorbească despre capcane de vînt secrete. Trecu mai departe, oferindu-și spatele loviturii rituale.

Nu se poate ști ce anume s-a petrecut în momentul acela în mintea presupusului gîde. L-a ascultat brusc pe Kynes și l-a crezut? Cine știe?... Dar ceea ce a făcut a rămas de pomină. Îl chema Uliet Virstnicul. Uliet a înaintat trei pași și s-a prăbușit deliberat în lama propriului său cuțit. Astfel i-a "făcut loc" lui Kynes. Sinucidere? Unii pretind că l-a călăuzit Shai-hulud.

Așa se nasc prevestirile!

Din clipa aceea, Kynes nu a mai trebuit decît să arate cu mîna și să rostească: "Mergeți acolo!" Și ei se duceau. Triburi întregi, de pretutindeni. Mureau bărbați, mureau femei, mureau copii. Dar se duceau.

Kynes își reluă corvezile imperiale, întorcîndu-se la stațiunile biologice experimentale. Și, curînd, printre membrii personalului acestor stațiuni, își făcură apariția fremeni. Apoi fremenii își dădură seama că erau pe cale de a se infiltra în "sistem" — o posibilitate pe care nu o luaseră niciodată în considerare. O serie de unelte și utilaje provenind din stațiuni ajunseră în sietchuri... în special radiatoarele, cu ajutorul cărora erau săpate bazinele colectoare și capcanele de vînt de sub suprafața desertului.

Pe fundul bazinelor începu să se adune apă.

Fremenii pricepură că Pardot Kynes nu era complet nebun, ci exact atît de nebun cît trebuie să fie un sînt. Era un umma, făcea parte din confreria profeților. Iar spiritul lui Uliet fu avansat la rangul de sadus și inclus printre judecătorii divini.

Kynes — simplul, ambițiosul Kynes — știa că o muncă de cercetare organizată la niveluri înalte e hărăzită să nu producă niciodată nimic nou. Alcătui, așadar, mici unități experimentale, care făceau schimburi reciproce de informații, pentru a realiza cît mai rapid efectul Tansley și lăsa fiecărui grup libertatea de a-și găsi propria cale. Trebuiau să acumuleze milioane de fapte mărunte și de aceea organiza numai teste izolate și sumare, menite să scoată în evidență dificultățile.

Se prelevară probe de carotaj de pe cuprinsul întregului bled. Se traseră diagrame ale îndelungatelor cicluri meteorologice care alcătuiău clima. Kynes descoperi că în centura lată, cuprînsă între 70 de grade latitudine nordică și sudică, temperaturile oscilau de mii de ani între 254 și 332 de grade (absolute) și că zona aceasta poseda lungi anotimpuri de germinație, în cursul cărora temperaturile variau de la 284 la 302 grade absolute: domeniul de "aur"

pentru dezvoltarea formelor de viață terestre... de îndată ce aveau să rezolve problema apei.

Cînd o vom rezolva? întrebare atunci fremenii. Cînd vom vedea Arrakisul preschimbîndu-se într-un paradis?

Și ca un dascăl răspunzînd unui copil care întrebă cît fac doi și cu doi, Kynes le spuse: "Peste trei sute sau cinci sute de ani."

Un popor inferior ar fi reacționat cu un geamăt de disperare. Dar fremenii învățaseră răbdarea de la oameni cu bice în mîini. Transformarea avea să dureze ceva mai mult timp decît se așteptaseră, dar erau încredințați cu toții că ziua binecuvîntată avea să vină. Își strinseră, deci, cingătorile și se întoarseră la treabă. Dezamăgirea făcuse perspectiva paradisului parcă și mai reală.

Problema capitală a Arrakisului nu era atît apa, cît umiditatea. Animalele de casă erau aproape necunoscute, iar cele domestice rare. Unii traficanți foloseau ca animal de povară kulonul, măgarul domesticit al deșertului, dar prețul apei era prohibitiv, chiar dacă se reușea echiparea animalelor cu distraie speciale.

Kynes se gîndi să construiască mari instalații de reducere, care să sintetizeze apa din hidrogenul și oxigenul prezente în roca nativă, dar costul energiei ar fi fost prea ridicat. Calotele polare (în ciuda falsei impresii de bogăție în apă pe care o inspirau pyonilor) erau cu totul neîndestulătoare pentru proiectul său... Și-apoi, începuse deja să bănuiască unde ar fi trebuit să se găsească apa. La altitudinile medii și în unele vînturi, cantitatea de umiditate creștea simțitor. Și mai era și acel prim indiciu pe care i-l furnizase compoziția echilibrată a atmosferei: 23% oxigen, 75,4% azot și 0,023% bioxid de carbon, plus gazele nobile care formau restul.

Exista o plantă locală, extrem de rară, o rădăcinoasă care creștea în zona nordică temperată, la altitudini de peste 2500 de metri. Un tubercul de doi metri lungime producea o jumătate de litru de apă. Și mai erau și plantele de deșert terraforme, dintre care unele, cele mai rezistente, se dezvoltau viguros dacă erau plantate în depresiuni și dotate cu decantoare de rouă.

Apoi, Kynes descoperi cuveta salină.

Topterul său fu surprins de o furtună, în timp ce zbura către una dintre stațiunile mai îndepărtate de la marginea bledului și se abătu de la ruta obișnuită. După trecerea furtunii, văzu cuveta: o uriașă depresiune ovală, cu diametrul mare de peste trei sute de kilometri, o întindere albă și șcinteietoare, în plin deșert. Kynes coborî, își trecu degetele peste suprafața măturată de furtună, le duse la buze.

Sare.

Acum, era sigur.

Pe Arrakis existase apă la suprafață... Cîndva. Se hotărî să reexamineze problema puțurilor seci, în care cîteva picături de apă apăruseră și pieriseră, pentru a nu se mai ivi niciodată.

Kynes își puse la lucru proaspăt calificatul limnolog și fremeni. Indiciu de bază: fragmentele de materie organică, găsite uneori în masa de mirodenie, în urma unei erupții. Basmelor folclorului fremeni le atribuiseră dintotdeauna unui imaginar "păstrăv al nisipurilor". Pe măsură ce se descoperiră noi dovezi, se contura o nouă explicație în legătură cu proveniența enigmaticelor fragmente — era vorba de o creatură care "înota" în adîncul nisipurilor și care bloca apa în pungi fertile, situate în straturile inferioare poroase ale solului, la temperaturi sub 280 de grade (absolute).

Milioane de asemenea "hoți de apă" își găseau moartea la fiecare erupție de mirodenie. O variație de numai cinci grade a temperaturii putea să-i ucidă. Puținii supraviețuitori intrau apoi într-o fază de cistohibernare, din care ieșeau, după șase ani, sub formă de mici viermi de nisip care nu depășeau lungimea de trei metri. Dintre aceștia, numai cîteva scăpau de frații lor mai mari și de pungile de apă ale premirodeniei, reușind să ajungă la maturitate, sub forma gigantului shai-hulud. (Pentru shai-hulud apa e o otravă, așa cum aflaseră mai demult fremenii, încercînd cîte unul din rarii "viermi pitici" capturați în Ergul Mic, pentru a produce narcoticul stimulator al percepției pe care îl numeau Apa Vieții. "Viermele pitic" este o varietate primitivă de shai-hulud, a cărui lungime nu depășește niciodată nouă metri.)

Aveau acum întregul ciclu: de la micul făuritor la masa de premirodenie; de la micul făuritor la shai-hulud; shai-hulud dispersînd mirodenia din care se hrăneau făpturile microscopice numite "planctonul nisipurilor"; planctonul nisipurilor, hrana lui shai-hulud, crescînd, îngropîndu-se, transformîndu-se în mulțimea micilor făuritori.

Kynes și oamenii săi își strămutară, deci, atenția de la aceste mari relații, concentrîndu-se asupra microecologiei. În primul rînd, clima. Suprafața nisipului atîngea deseori temperaturi de 344 pînă la 350 de grade (absolute). La o jumătate de metru sub suprafață, temperatura scădea cu 55 de grade; la o jumătate de metru deasupra solului, scădea cu 25 de grade. Frunzele sau

umbra puteau să determine o scădere cu încă 18 grade. Apoi, substanțele nutritive. Nisipul Arrakisului este, în cea mai mare parte, produsul digestiei viermilor; praful (adevărata problemă omniprezentă) este produs de constanta unduire a suprafeței, mișcarea de "saltație" a nisipului. Versanții feriți de vânt ai dunelor sînt acoperiți cu un strat de nisip macrogranular. Versanții aflați în bătaia vîntului sînt bătătorii și netezi. Dunele bătrîne sînt galbene (din cauza oxidării), dunele tinere au culoarea rocii de origine (de obicei, cenușii).

Versanții feriți de vînt ai dunelor bătrîne constituiră primele zone de plantații. Fremenii începură cu un ciclu de ierburi pentru soluri sărace, asemănătoare mușchiului de turbă, menite să se întrepătrundă, să împîslească și să fixeze dunele, privind vîntul de arma sa cea mai puternică: grăunții mobili.

Primele zone pentru culturile de aclimatizare fură situate departe, în sud, la adăpost de patrurile Harkonnen. Formele mutante de ierburi neproductive fură plantate, mai întii, pe versanții adăpostiți ai unui șir de dune situate pe direcția vînturilor dominante de vest. De îndată ce versanții feriți de vînt fură ancorati, versanții expuși se înălțară din ce în ce mai mult, iar suprafața acoperită cu iarbă, de pe partea cealaltă, se deplasă, extinzîndu-se în același ritm. În felul acesta luară naștere gigantice sifuri (dune lungi, cu creste sinuoase), a căror înălțime depășea 1500 de metri.

Cînd bariera de dune atinse o altitudine suficientă, versanții expuși vîntului fură plantați cu rogoz, o iarbă mai rezistentă. Fiecare structură, avînd baza de aproximativ sase ori mai mare decît înălțimea, fu ancorată — "fixată" — în felul acesta.

După aceea, se trecu la culturi de plante cu rădăcini mai adinci: pentru început, efemere (chenopode, spanac sălbatic, știr), pe urmă grozama scoțiană, lupin, vița de eucalipt (varietatea adaptată ținuturilor nordice ale Caladanului), tamarisc pitic, pin mediteranean... în sfîrșit, adevăratele plante de deșert: cactusul-candelabru, saguaro și bis-naga, cactusul-butoi, iar acolo unde era posibil, salvia cămilei, iarba-ceapă, iarba de Gobi, lucerna sălbatică, verbina de nisip, primulă de seară, livanul, scumpia, tufele de creozot.

Fremenii se îngrijiră apoi de viața animală indispensabilă — creaturi mărunte, care să răscolească și să aerisească solul: vulpea pitică, șoarecele marsupial, iepurele deșertului, broasca țestoasă de nisip... și răpitoare, care să păstreze echilibrul: șoimul desertului, bufnița pitică, vulturul și cucuveaua deșertului; insecte, care să pătrundă în nișele unde nu aveau acces viețuitoarele mai mari: scorpionul, miriapodul, păianjenul, viespea, musca viermilor... și liliacul deșertului, care să le supravegheze.

În cele din urmă, încercarea crucială: curmalii, bumbacul, cucurbitaceele, arborii de cafea, plantele medicinale... peste două sute de soiuri vegetale alimentare, care trebuiau să fie testate și aclimatizate.

"Ceea ce nu înțelege cineva (care nu se pricepe deloc la ecologie) despre un ecosistem, este tocmai faptul că-i vorba de un sistem," spunea Kynes. "Un sistem! Un sistem își menține o anumită stabilitate fluidă, care însă poate fi răsturnată de o singură greșeală, comisă într-o singură nișă. Un sistem posedă o anumită ordine, o anumită curgere de la un punct la altul. Dacă ceva zagazuieste aceasta curgere, ordinea este distrusă. Cine ignoră ecologia nu va observa dezastrul, decît cînd va fi prea tîrziu. Iată de ce, funcția primordială a ecologiei este înțelegerea consecințelor."

Reușiseră sau nu să creeze un sistem?

Kynes și poporul său rămaseră în așteptare. Fremenii înțelegeau în sfîrșit ce însemna intervalul de cinci sute de ani pe care îl prezisese planetologul.

Într-o zi, de la plantațiile de palmieri sosi un raport: La hotarul dintre deșert și plantații, planctonul nisipurilor este otrăvit de interacțiunea cu noile forme de viață. Motivul: incompatibilitatea proteinelor. Se formase un briu larg de apă otrăvitoare, de care viețuitoarele arrakiene nu se puteau apropia. O zonă pustiită înconjură plantațiile, o zonă pe care nu o putea viola nici măcar shai-hulud.

Kynes se deplasă personal la plantații — o călătorie de douăzeci de toboșari (într-un palanchin, ca un infirm sau ca o Cucernică Maică, pentru că nu încercase niciodată să devină călăreț al nisipurilor). Cercetă zona cu pricina (duhoarea se ridică pînă la ceruri) și se întoarse cu o veste măreață, un dar din partea Arrakisului.

Surplusul de sulf și azot transforma zona într-o răsadniță fertilă pentru formele de viață terestre. Plantațiile puteau fi extinse în voie!

"Se va scurta și intervalul?" vrură să știe fremenii.

Kynes reveni asupra formulilor sale planetare. Coeficienții afectați capcanelor eoliene deveniseră între timp destul de siguri. Își îngădui evaluări relativ precise în privința problemelor ecologice. O parte a covorului vegetal trebuia păstrată pentru menținerea dunelor; o altă parte trebuia rezervată producerii hranei (pentru oameni și pentru animale); în sfîrșit, o

altă parte trebuia să permită blocarea umidității în rețeaua de rădăcini și canalizarea apei înspre zonele învecinate, încă pirjolite de soare. La ora aceea, fuseseră cartografiate toate zonele reci ale bledului. Kynes le introduse în formule. Pînă și shai-hulud figura în diagrame. Existența lui era indispensabilă, căci fără el ar fi pierit bogăția naturală pe care o reprezenta mirodenia. Iar "uzina" din aparatul său digestiv, cu enormele sale concentrații de aldehide și de acizi, era o imensă sursă de oxigen. Un vierme mijlociu (de vreo 200 de metri lungime) elibera în atmosferă tot atîta oxigen cît zece kilometri pătrați de covor vegetal.

Trebuie să includă în calcul și Ghilda. Cantitățile de mirodenie cu care o mituiau, ca să mențină spațiul din jurul Arrakisului ferit de sateliți meteorologici sau de ochi indiscreți, atinseseră deja proporții gigantice.

Nici fremenii nu puteau fi ignorați. Fremenii, cu capacitatea lor de vînt și cu răzlețele lor terenuri "agricole" din zonele mai bogate în apă; fremenii, cu noua lor conștiință ecologică și cu visul lor de a acoperi suprafețe vaste ale Arrakisului mai întii cu prerii, apoi cu păduri.

Diagramele dădură o cifră. Kynes o comunică: trei la sută. Dacă reușeau să determine trei la sută din elementul vegetal al Arrakisului să participe la formarea de compuși carbonici, aveau să obțină rîvnitul ciclului cu autoîntreținere.

"Dar cît va dura?" întrebă fremenii.

"A... cît? Vreo trei sute cincizeci de ani."

Așadar, ceea ce le spusese acest umma de la bun început rămînea valabil: nimeni din generația lor n-avea să vadă visul devenind realitate, și nici cei ce aveau să le urmeze vreme de opt generații... Dar ziua aceea avea să vină.

Continuară să muncească: construind, săpînd, educînd și învățînd copiii.

Pe vremea aceea, fiul său, Liet-Kynes, avea nouăsprezece ani și era un adevărat fremen; un călăreț al nisipurilor care omorîse peste o sută de Harkonneni. Autorizația imperială de succesiune, pe care bătrînul Kynes avusese grijă să o ceară din timp pentru fiul său, fu acordată fără probleme. Rigida structură de clasă a faufrelucii își îndeplinea la fel de bine rolul și pe Arrakis. Fiul fusese educat și crescut ca să preia misiunea tatălui.

Calea era trasată, iar fremenii ecologi porniseră deja la drum. Liet-Kynes nu mai trebuia decît să-i supravegheze, să dea cîte un îndemn unde era necesar și să-i țină sub observație pe Harkonneni...

Pînă în ziua în care planeta sa se pomeni cu un Erou.

Religia Dunei

ANEXA II

Așa cum știe astăzi orice școlar, înaintea venirii lui Muad'Dib fremenii de pe Arrakis practicau o religie a cărei origine era maometanismul Saari. S-au descoperit însă și importante împrumuturi din alte religii. Exemplul cel mai frecvent este Imnul Apei, preluat direct din Liturghierul Catolic Portocaliu și invocînd norii de ploaie pe care Arrakisul nu i-a cunoscut niciodată. Există însă similitudini și mai profunde între Kitab al-Ibarul fremenilor și învățăturile din biblie, Ilm și Fiqh.

Orice studiu comparativ al principalelor credințe religioase din Imperiu, pînă la apariția lui Muad'Dib, trebuie să pornească de la forțele primordiale care au stat la baza acestor credințe, și anume:

1. Adepții celor Paisprezece Înțelepți, a căror Carte Sfîntă era Biblia Catolică Portocalie și ale căror vederi sînt expuse în Comentarii și în celelalte lucrări ale Comisiei Tălmăcitorilor Ecumenici (C.T.E.)

2. Comunitatea Bene Gesserit, care nega că ar fi un ordin religios, dar care opera în spatele unui paravan aproape impenetrabil de ritualuri mistice și ale cărei metode de educare, simbolistică, organizare și programă școlară internă erau de natură esențialmente religioasă.

3. Clasa dominantă agnostică (inclusiv Ghilda), pentru care religia era un fel de teatru de marionete menit să distreze populația și să o mențină docilă și care era întru totul încredințată că toate fenomenele — chiar și cele religioase — puteau fi reduse la explicații mecaniciste.

4. Așa-numitele învățături Ancestrale, care includeau preceptele prezervate de cele trei mari migrații islamice ale Nomazilor zensunniți, navacrestinismul de pe Chusuk, variantele buddislamice preponderante pe Lankiveil și Sikun, Cărțile Unificate Mahayana-Lankavatara, cultul Zen Hekiganshu de pe Delta Pavonia III, cultele Tawrah și Zabur Talmudic care supraviețuiau pe Salusa Secundus, atotpătrunzătorul rit Obeah, cultul Muadh Quran, cu ale sale pure Ilm și Finqh, practicat de populația rurală din orezăriile pundi de pe Caladan, formele

de hinduism răspîndite pe cuprinsul întregului univers, în sînul comunităților izolate ale pyonilor și, în sfîrsit, Jihadul Butlerian.

Există și o a cincea forță care a modelat credințele religioase, dar al cărei efect este atît de universal și de profund, încît trebuie enunțată separat.

Este vorba, desigur, despre călătoria spațială, care, în contextul oricărei discuții religioase, se impune a fi scrisă astfel:

CĂLĂTORIA SPAȚIALĂ!

În cursul celor o sută zece secole care au precedat Jihadul Butlerian, expansiunea umanității în spațiul cosmic și-a pus asupra religiei o pecete unică. La începuturile sale, călătoria spațială, deși larg răspîndită, a fost în bună măsură haotică, lentă și nesigură, efectuîndu-se, pînă la apariția monopolului Ghildei, printr-o sumedenie de metode improprii. Primele experiențe spațiale, despre care rămăseseră informații puține și profund alterate, au constituit stimuli irezistibili pentru speculațiile mistice.

Imediat, spațiul a conferit un sens și un farmec diferit concepției despre Facere. Diferența aceasta este perfect vizibilă în mișcările religioase cele mai importante din această perioadă. Esența tuturor religiilor, sentimentul de sacru, au fost afectate de acea impresie de anarhie pe care o emană întunericul spațiului cosmic.

Era ca și cum Jupiter, în toate avatarurile sale, se retrăgea în bezna maternă, pentru a fi înlocuit de o imanență femelă plină de ambiguitate și al cărei chip reflecta nenumărate terori.

Străvechile formule se întrepătrunseră, se încilciră, încercînd să se adapteze noilor cuceriri și noilor simboluri heraldice. Fu o epocă de luptă între demoni-fiare, de o parte, și vechile rugăciuni și invocații, de alta.

Niciodată însă, nu apăru o decizie clară.

Se spune că, în decursul acestei perioade, Geneza ar fi fost reinterpretată, iar cuvintele lui Dumnezeu ar fi fost răstălmăcite astfel:

"Fiți rodnici, și vă înmulțiți, și umpleți universul, și-l stăpîniți, și domniți peste toate fiarele și vietățile stranii ce se mișcă pe pămînturile fără sfîrsit și sub ele."

Fu o eră a vrăjitoarelor cu puteri reale. Măsura acelor puteri se poate întrezări în faptul că ele nu au dezvăluit niciodată cum țineau jeratic în miinile goale.

Apoi veni Jihadul Butlerian — două generații de haos. Zeul logicii mecanice fu azvîrlit maselor și un concept nou își făcu apariția:

"Omul nu poate fi înlocuit."

Aceste două generații de violență constituiră o pauză talamică pentru întreaga specie umană. Oamenii se uitară la zeitățile lor și la riturile lor și văzură în ele cea mai înspăimîntătoare dintre ecuații: frică supra ambiție.

Șovăitori, liderii religiilor ai căror adepți vărsaseră sîngele a miliarde de oameni, începură să se întîlnească pentru a face schimb de vederi. Mișcarea fu încurajată de Ghilda Spațială, care începea să-și închege monopolul asupra călătoriilor interstelare, și de Bene Gesserit, care strîngea în jurul său toate vrăjitoarele.

Primele reuniuni ecumenice avură două rezultate majore:

1. Înțelegerea faptului că toate religiile aveau cel puțin o poruncă comună: "Să nu sluțești sufletul."

2. Comisia Tălmăcitorilor Ecumenici.

C.T.E. se întruni pe o insulă neutră de pe Vechiul Pămînt, leagănul tuturor religiilor-mame. Principiul întrunirii era "credința comună în existența unei Esențe Divine în univers." Fuseseră convocați reprezentanți ai fiecărei confesiuni care număra mai mult de un milion de adepți și, în mod cu totul surprinzător, membrii Comisiei căzură imediat de acord în privința declarației scopului lor comun:

"Ne aflăm aici pentru a smulge o armă esențială din miinile religiilor antagoniste. Arma aceasta este pretenția la deținerea singurei și unice revelații."

Entuziasmul stîrnit de acest prim semn de "profundă înțelegere reciprocă" se dovedi prematur. Vreme de mai bine de un an standard, această declarație fu singurul comunicat difuzat de C.T.E. Oamenii începură să murmure, dezamăgiți de tergiversări. Trubadurii compuseră cîntece bațjocoritoare la adresa celor o sută douăzeci și unu de "bosorogi trăsniți", cum fuseseră porecliți delegații C.T.E. (Sursa poreclei era o anecdotă obscenă, a cărei poantă viza inițialele C.T.E., numindu-i pe delegați "Conțopiști Trăsniți Ereditari"). Unul dintre aceste cîntece, "Reverie", readus periodic în actualitate, nu și-a pierdut popularitatea nici pînă astăzi:

"Oameni buni, la reverie
De sînteți ispitiți,
Gîndiți-vă ce tragedie

E reveria
Bosorogilor Trăsniți!
Ei trindăvesc
Și lincezesc
O zi întreagă.
Apoi se-nchină
Doamnei Cină!"

Din cînd în cînd, răzbăteau unele zvonuri în legătură cu ședințele C.T.E. Se spune, de pildă, că delegații își compară textele și că, în mod nesăbuit, aceste texte erau numite. Asemenea zvonuri provocară, în mod inevitabil, tulburări antiecumenice și, firește, suscitarea noi manifestări de ostilitate.

Trecură doi ani... trei ani.

Membrii Comisiei, dintre care nouă muriseră între timp și fuseseră înlocuiți, își acordară un răgaz de odihnă pentru a promulga instalarea înlocuitorilor și anunțară că lucrau cu toții la elaborarea unei cărți unice, care va înlătura "toate simptomele patologice" ale religiilor din trecut.

"Sintem pe cale de a produce un instrument al Dragostei, la care să se poată cînta în toate felurile," declarară ei.

Multora li se pare și astăzi ciudat faptul că această declarație a avut darul de a stîrni cele mai crunte explozii de violență împotriva ecumenismului. Douăzeci de delegați fură rechemati de congregațiile cărora le aparțineau. Unul își puse capăt zilelor, furînd o fregată spațială și prăbusindu-se în soare.

Istoricii sînt de părere că tulburările s-au soldat cu optzeci de milioane de victime. Această cifră corespunde unei defalcări a cîte sase mii pentru fiecare lume inclusă pe atunci în Liga Landsraadului. Dacă ținem cont de circumstanțele zbuciumate ale acelor vremuri, estimarea nu pare excesivă, deși orice pretenție la cifre precise nu poate fi decît atît — o pretenție. Comunicațiile între lumi se aflau atunci la cel mai scăzut nivel.

Evident, trubadurii cunoscuseră o perioadă de glorie. O comedie muzicală, foarte populară la vremea aceea, prezenta într-una din scene un delegat al C.T.E., întins la umbra unui palmier, pe o plajă de nisip alb, cîntînd:

"Pentru Dumnezeu, femeie și-a dragostei splendoare,
Tăiem pe-aici frunză la ciini, cu nepăsare.
Hai trubadur, mai zi-ne o cîntare
Pentru Dumnezeu, femeie și-a dragostei splendoare!"

Tulburările publice și comediile sînt arme profund revelatoare în orice epocă. Ele dezvăluie climatul psihologic, gravele incertitudini... și dorința arzătoare de mai bine, amestecată cu teama că nu se va realiza niciodată nimic.

În vremurile acelea, barajele cele mai sigure în calea anarhiei au fost embrionara Ghildă, Bene Gesseritul și Landsraadul, care reușise să-și continue tradiția veche de 200 de ani, ținîndu-și în mod regulat sesiunile, în ciuda unor obstacole dintre cele mai grele. Rolul celei dinții apare cu claritate: Ghilda oferea transport gratuit tuturor misiunilor legate de Landsraad și de C.T.E. Rolul Bene Gesseritului este ceva mai obscur. În mod cert, în această epocă el și-a consolidat autoritatea asupra vrăjitoarelor, a explorat domeniul narcoticelor complexe, a pus la punct antrenamentul prana-bindu și a conceput Missionaria Protectiva, brațul negru al superstiției. Dar această perioadă este și cea care a văzut elaborarea Litaniei împotriva Fricii și redactarea Cărții Azhar, acel miracol bibliografic care păstrează marile secrete ale celor mai străvechi credințe umane.

Definiția lui Ingsley este, poate, singura posibilă:

"A fost o epocă de adînci paradoxuri."

Vreme de aproape șapte ani, C.T.E. își continuă truda. În preajma celei de-a șaptea aniversări a reuniunii, delegații începură să pregătească universul uman pentru o veste de seamă. Iar în ziua în care C.T.E. împlini șapte ani de la înființare, ei înfățișară oamenilor Biblia Catolică Portocalie.

"Lucrarea aceasta este o operă demnă și plină de înțelesuri," spuseră ei. "E mijlocul prin care omenirea poate dobîndi cunoștința de sine ca o creație desăvîrșită a lui Dumnezeu."

Membrii C.T.E. au fost numiți arheologi ai ideilor, considerîndu-se că măreția redescoperirii lor fusese inspirată de Dumnezeu. S-a spus că ei aduseseră la lumină "vitalitatea marilor idealuri, îmbogățite de trecerea veacurilor," că dăduseră un nou imbold "imperativelor morale

ale conștiinței religioase."

Împreună cu Biblia Catolică Portocalie, C.T.E. a prezentat Liturghierul și Comentariile — acestea din urmă reprezentând, din multe puncte de vedere, o lucrare și mai remarcabilă, nu numai prin concizia sa (mai puțin de jumătate din volumul Bibliei C.P.), dar și prin candoarea sa și amestecul de autocompătimire și fariseism.

Fraza de debut este un apel fără echivoc, adresat cîrmuitorilor agnostici:

"Oamenii, negăsînd răspunsuri la sunna — cele zece mii de întrebări religioase din Shari-a -, aplică acum propriul lor raționament. Toți oamenii caută lumina. Religia nu este decît calea cea mai veche și cea mai venerabilă prin care oamenii au încercat să găsească un sens universului creat de Dumnezeu. Savanții caută legile fenomenelor. Misiunea Religiei este de a-l pregăti pe om pentru această legalitate."

În încheierea lor însă, Comentariile au un ton aspru, care, fără îndoială, le prevestea deja destinul:

"În mare parte, ceea ce s-a numit religie a avut dintotdeauna o atitudine inconștientă de ostilitate față de viață. Adevărata religie trebuie să demonstreze că viața este plină de bucurii plăcute ochiului lui Dumnezeu, că o cunoaștere fără acțiune este lipsită de sens. Toți oamenii trebuie să înțeleagă că propovăduirea religiei prin reguli și precepte rigide este, în cel mai bun caz, o șarlatanie. Singura învățătură valabilă este cea care e acceptată cu plăcere. Ea poate fi recunoscută fără greș, pentru că îți trezește certitudinea de a fi știut dintotdeauna ceea ce te învață."

Un calm straniu domni cît timp presele și imprimantele de shiga rulară, răspîndind Biblia C.P. de la o lume la alta. Unii îl interpretară ca pe un semn de la Dumnezeu, ca pe o prevestire a unității.

Dar chiar delegații C.T.E. dezmințiră iluzia acestui calm, de îndată ce reveniră în sinul congregațiilor cărora le aparțineau. Optsprezece dintre ei fură linșați în primele două luni. Cincizeci și trei se desolidarizară de C.T.E. în decurs de un an.

Biblia C.P. fu denunțată ca fiind opera "demonilor rațiunii". Se afirmă că paginile ei fuseseră anume meșteșugite ca să pară de o logică seducătoare. Își făcură apariția dogme revizioniste, care alimentară bigotismul popular. Aceste dogme se sprijineau pe simboluri acceptate (Crucea, Semiluna, Pana, Cei Doisprezece Apostoli, Budha cel Slab etc.) și curînd fu limpede că vechile superstiții și credințe nu fuseseră citusi de puțin absorbite de noul ecumenism.

Balloway calificase truda de șapte ani a C.T.E. drept "determinism galactofazic". Miliarde de oameni interpretară inițialele d.g. drept "damnabila gafă".

Președintele C.T.E., Toure Bomoko, un ulema zensunnit și unul din cei paisprezece delegați care nu se dezavuaseră ("Cei paisprezece înțelepți" din istoria populară), păru să admită, în cele din urmă, că C.T.E. comisese o greșeală.

"N-ar fi trebuit să încercăm crearea de noi simboluri," declară el. "Ar fi trebuit să ne dăm seama că nu era cazul să introducem incertitudinile în credințele acceptate, că nu trebuie să stîrnim curiozitatea în legătură cu Dumnezeu. În fiecare zi sîntem confrunțați cu înfricoșătoarea nestatornicie a lucrurilor omenești și totuși lăsăm ca religiile noastre să devină tot mai rigide și mai controlate, tot mai conformiste și mai asupritoare. Ce este umbra aceasta în calea Poruncii Divine? Este avertismentul că instituțiile dănuie, că simbolurile dănuie, chiar dacă sensul lor se pierde, este avertismentul că nu există o Sumă a tuturor cunoștințelor la care se poate ajunge."

Ambiguitatea amară a acestei "mărturisiri" nu scăpă adversarilor lui Bokomo. Curînd, fu silit să ia calea exilului, scăpînd cu viață doar grație jurămîntului de tăcere al Ghildei. Se spune că ar fi murit pe Tupile, venerat și adorat, și că ultimele sale cuvinte au fost: "Religia trebuie să rămînă o supapă pentru acei oameni care își spun: Nu sînt așa cum as vrea să fiu. În nici un caz, ea nu trebuie să se afunde în marasmul mulțumirii de sine."

Ne place să credem că Bomoko a înțeles sensul profetic al cuvintelor sale: "Instituțiile dănuie." Nouăzeci de generații mai tîrziu, Biblia C.P. și Comentariile au impregnat întregul univers religios.

Cînd Paul-Muad'Dib și-a așezat mîna dreaptă pe gorganul de piatră în care se afla craniul tatălui său (mîna dreaptă a celui ce e binecuvîntat, nu mîna stîngă a damnatului), cuvintele pe care le-a pronunțat erau preluate, vorbă cu vorbă, din Testamentul lui Bomoko:

"Voi, cei care ne-ați înfrînt, puteți să vă spuneți că Babilonul a fost nimicit și că facerile sale au fost spulberate. Eu însă vă spun că judecata omului nu a luat încă sfîrșit, că fiecare om se află încă în boxa lui. Fiecare om este un mic război."

Fremenii spuneau despre Muad'Dib că este ca Abu Zide, a cărui fregată a sfidat Ghilda, călătorînd odată pînă acolo și înapoi. "Acolo", folosit în contextul acesta, descinde direct din

mitologia fremenă și desemnează sălașul spiritului- ruh, alam al-mithalul unde dispar toate limitările.

În acest sens, raportul cu Kwisatz Haderach este ușor întrevăzut. Individul Kwisatz Haderach, la care Comunitatea Bene Gesserit încerca să ajungă prin intermediul programului său de selecție, reprezenta "Drumul cel scurt" sau "Cel care poate fi în două locuri deodată."

Dar aceste două interpretări își găsesc o obârșie comună în următorul text din Comentarii: "Cînd legea și datoria religioasă sînt totuna, eul cuprinde universul."

Despre el însuși, Muad'Dib spunea: "Sînt un năvod în oceanul timpului, între viitor și trecut. Sînt o membrană mobilă căreia nu-i poate scăpa nici o posibilitate."

Cugetările acestea exprimă una și aceeași idee, care poate fi regăsită și în Kalima 22 din Biblia C.P., unde scrie: "Rostit sau nerostit, gîndul este o realitate și are puterile realității."

De altfel, comentariile lui Muad'Dib din Coloanele Universului, așa cum au fost interpretate de preoții săi, Qizara Tafwid, evidențiază influențele pe care le datorează C.T.E. și fremenilor zensunniți.

Muad'Dib: "Legea și datoria sînt totuna; fie. Dar atunci nu uita aceste limitări. Astfel nu ești niciodată pe deplin conștient. Astfel rîmii cufundat în taul comun. Astfel ești întotdeauna mai puțin decît un individ."

Biblia C.P.: Aceeași formulare (Revelațiile 61).

Muad'Dib: Religia tine adesea de mitul progresului, care ne apară de spaimele unui viitor incert."

Comentariile C.T.E.: Aceeași formulare. (Cartea Azhar atribuie această cugetare scriitorului religios din secolul întii Neshou; prin parafrază.)

Muad'Dib: "Dacă un copil, o persoană needucată, un ignorant sau un smintit provoacă tulburări, vina este a autorității care nu a știut să le prevadă și să le prevină."

Biblia C.P.: "Orice păcat poate fi pus, cel puțin parțial, în seama unei tendințe naturale spre rău, care este o circumstanță atenuantă acceptată de Dumnezeu." (Cartea Azhar atribuie acest pasaj vechii Tawrah semite.)

Muad'Dib: "Întinde-ți mina și mîncă ceea ce-ți dă Dumnezeu; iar după ce te-ai îndestulat, slăvește-l pe Dumnezeu."

Biblia C.P.: Parafrază cu același sens. (Cartea Azhar atribuie acest enunț, într-o formă ușor diferită, Primului Islam.)

Muad'Dib: "Bunătatea este începutul cruzimii."

Kitab al-Ibarul fremen: "Înfrișător lucru este povara unui Dumnezeu milostiv. Au nu Dumnezeu ne-a dat soarele pîrjoitor (Al-lat)? Au nu Dumnezeu ne-a dat Maicile Umezeli (Cucernicele Maici)? Au nu Dumnezeu ni l-a dat pe Shaitan (Iblis, Satana)? Iar nu de la Shaitan ne vine răul grabei?"

(Aceasta este sursa proverbului fremen: "Graba e lucrul lui Shaitan." Într-adevăr: pentru o sută de calorii generate de efortul fizic — viteza, graba — corpul pierde prin evaporare aproximativ 170 de grame de transpirație. Cuvîntul fremen pentru transpirație este bakka, sau lacrimi, și în traducere are următorul înțeles larg: "Seva vieții pe care Shaitan o stoarce din sufletul tău.")

Koneywell definește apariția lui Muad'Dib ca fiind "oportună din punct de vedere religios," deși sincronizarea temporală a avut prea puțin importanță în acest caz. Așa cum spunea chiar Muad'Dib: "Sînt aici; deci..."

Cu toate acestea, pentru a înțelege impactul religios pe care l-a produs Muad'Dib, este absolut necesar să nu se piardă din vedere un lucru: fremenii erau un popor al desertului, care se obișnuise de mult timp cu un mediu ostil. Nu e prea greu să devii mistic, atunci cînd supraviețuirea îți este condiționată în fiecare secundă de surmontarea unor elemente fătîș ostile. "Ești aici; deci..."

În contextul unei asemenea tradiții, suferința e acceptată (chiar dacă e acceptată ca o pedeapsă inconștientă). Și este de remarcat faptul că riturile fremene tind către o eliberare aproape totală de sentimentul culpabilității. Nu neapărat pentru că fremenii considerau legea și religia a fi "totuna", confundînd nesupunerea cu păcatul. Mai degrabă s-ar putea spune că fremenii se autopurificau cu ușurință de orice culpabilitate, pentru că existența lor de zi cu zi împunea judecăți brutale (adesea mortale) care, într-un mediu mai blînd, ar fi împovărat oamenii cu un sentiment de culpabilitate intolerabil.

Aceasta pare a fi și una din rădăcinile importanței pe care fremenii o acordă superstițiilor (excluzîndu-le pe cele introduse de Missionaria Proiectiva). Ce rost are să consideri șuiatul nisipului ca o prevestire? Ce rost are să-ți duci pumnul la ureche, cînd răsare Prima Lună? Carnea unui om îi aparține, dar apa sa e a tribului... iar misterul vieții nu este o problemă care trebuie rezolvată, ci o realitate care se cere trăită. Semnele te ajută să nu uiți lucrul acesta. Și pentru că ești aici, pentru că ai religia, pînă la urmă nu se poate să nu ieși victorios.

Așa cum a predat Bene Gesseritul secole de-a rândul, cu mult înainte de a se fi lovit de fremeni:

"Cînd politica și religia călătoresc în aceeași caleașca și cînd caleașca aceasta este condusă de un sfînt (baraka), nimic nu le poate sta în cale."

Raport asupra motivațiilor și scopurilor Bene Gesserit ANEXA III

Fragmentul de mai jos este extras din Rezumatul întocmit imediat după Afacerea Arrakis, la cererea Doamnei Jessica, de către agenții ei. Sinceritatea acestui raport îi conferă o valoare care depășește cu mult limitele banalului.

Întrucît Bene Gesserit-ul a acționat vreme de secole sub masca unei școli semimistice care urmărea un program de selecție a ființelor umane, tindem să-i acordăm o importanță mai mare decît pare să merite. Analiza "judecării de fapt" a Comunității, în legătură cu Afacerea Arrakis, evidențiază profunda ignoranță a școlii în ceea ce privește propriul ei rol.

S-ar putea argumenta că Bene Gesserit-ul n-a putut să examineze decît faptele care i-au stat la îndemînă și că nu a avut acces direct la persoana Profetului Muad'Dib. Dar școala a depășit deseori obstacole mult mai importante și, în această perspectivă, cu atît mai gravă apare greșeala pe care a comis-o.

Obiectivul programului Bene Gesserit era obținerea, prin selecție genetică, a unui individ pe care școala îl denumea "Kwisatz Haderach," adică: "cel care poate fi în mai multe locuri deodată." În termeni mai simpli, Comunitatea dorea o ființă umană cu puteri mintale de natură a-i permite înțelegerea și manipularea dimensiunilor de ordin superior.

Bene Gesserit-ul vroia, așadar, un supramentat, un calculator uman dotat cu unele dintre facultățile preștiente ale navigatorilor Ghildei.

Să examinăm acum cu atenție următoarele fapte:

Muad'Dib, născut Paul Atreides, era fiul Ducelui Leto, un om a cărui linie de sînge (neam) constituise, vreme de peste o mie de ani, obiectul unei supravegheri atente. Mama Profetului, Doamna Jessica, era fiica naturală a Baronului Vladimir Harkonnen și purtătoarea unor repere genetice a căror extremă importanță pentru programul de selecție era cunoscută de aproape două mii de ani. Doamna Jessica era un produs Bene Gesserit, perfect educat și format, care ar fi trebuit să constituie o unealtă docilă în cadrul programului.

Doamna Jessica primise ordinul de a concepe o fiică Atreides. Planul Bene Gesserit prevedea împerecherea acestei fiice cu Feyd-Rautha Harkonnen, unul din nepoții Baronului Vladimir, coeficientul de probabilitate a rezultării unui Kwisatz Haderach din această alianță fiind foarte ridicat. Totuși, din motive pe care ea însăși mărturisește că nu le-a înțeles niciodată pe de-a-ntregul, concubina Ducelui Leto, Doamna Jessica, a nesocotit ordinul Bene Gesserit și a conceput un fiu.

Numai acest fapt ar fi fost deja suficient pentru a alerta Comunitatea în legătură cu posibilitatea apariției în plan a unei variabile imprevizibile. Au existat însă și indicii mai importante, pe care școala le-a ignorat virtual. Astfel:

1. Încă din copilărie Paul Atreides a dovedit că posedă facultăți premonitorii. Era știut că avea viziuni preștiente, a căror precizie și claritate sfidau orice explicație cvadridimensională.

2. Cucernica Maică Gaius Helen Mohiam, Stareța Bene Gesserit care a testat umanitatea lui Paul la vîrsta de cincisprezece ani, a mărturisit că în cursul încercării băiatul a suportat o suferință care depășea limita suportabilității oricărei ființe umane, de pînă atunci. Totuși, ea nu a atras în mod special atenția asupra acestui fapt, în raportul pe care l-a întocmit!

3. Cînd familia Atreides a descins pe planeta Arrakis, populația fremenă băștinașă l-a salutat pe tînărul Paul ca pe un profet ("Vocea din altă lume"). Comunitatea Bene Gesserit era perfect conștientă că vicisitudinile unei planete ca Arrakisul, cu mediul său desertic, cu lipsa totală a apei la suprafață, cu importanța deosebită acordată celor mai primitive necesități legate de supraviețuire, produc, în mod inevitabil, indivizi dotați cu un grad superior de sensibilitate. Cu toate acestea, atît reacția fremenilor, cît și elementul regimului alimentar arrakian pe bază de mirodenie au fost neglijate de observatoarele Bene Gesserit.

4. Cînd Harkonnenii și soldații-fanatici ai Împăratului Padisah au reocupat Arrakisul, asasinîndu-l pe tatăl lui Paul și exterminînd grosul trupelor Atreides, Paul și mama sa au dispărut. Aproape; imediat după aceea, o serie de rapoarte au menționat apariția unui nou

lider religios printre fremenii, un personaj căruia i se spunea Muad'Dib și care, din nou, era salutat ca intruchipind "Vocea din altă lume". Rapoartele au precizat chiar că personajul era însoțit de o nouă Cucernică Maică din ritul Sayyadina, indicând că aceasta era "femeia care l-a născut." Iar Bene Gesserit-ul deținea suficiente surse documentare din care reieșea în termeni cit se poate de clari că legendele fremene despre Profet conțineau indicația: "El se va naște dintr-o vrăjitoare Bene Gesserit."

(În legătura cu acest punct, s-ar putea argumenta că Bene Gesserit-ul își trimisese cu secole înainte Missionaria Protectiva pe Arrakis, ca să implanteze, cu scop preventiv, germele unei asemenea legende, pentru cazul în care eventuale membre ale scolii s-ar fi aflat ulterior în impas și că ar fi avut nevoie de apărare și că era firesc ca legenda "vocii din altă lume" să nu fie luată în seamă, întrucât avea toate caracteristicile tipice unei stratageme Bene Gesserit. Dar argumentul acesta ar putea sta în picioare numai în cazul în care Bene Gesserit-ul ar fi avut motive reale să ignore celelalte indicii despre Paul-Muad'Dib.)

Când Afacerea Arrakis a izbucnit cu toată amploarea, Ghilda Spațială a adresat Bene Gesserit-ului mai multe avertismente. Ghilda a atras atenția că navigatorii săi, care foloseau droguri de mirodenie arrakian pentru a dobândi preștiința limitată necesară pilotării navelor spațiale în vidul cosmic, erau "îngrijorați cu privire la viitor" și că "vedeau probleme la orizont." Pentru Bene Gesserit ar fi trebuit să fie limpede că Ghilda întrevăzuse existența unui nex, a unui punct de joncțiune pentru decizii multiple și complexe, dincolo de care ochiul prestient era orb. Era o dovadă certă că apăruse un factor care manipula dimensiuni de ordin superior!

(Unele Bene Gesserit știau demult că Ghilda nu putea să acționeze direct asupra sursei vitale a mirodeniei, deoarece navigatorii Ghildei manipulau ei înșiși, în mod eronat, firește, dimensiuni de ordin superior și își dădeau seama că orice pas greșit în legătură cu Arrakisul ar fi putut să le fie fatal. Era bine știut faptul că navigatorii Ghildei nu erau capabili să găsească vreun modalitate ca să obțină controlul asupra mirodeniei, fără a provoca tocmai un asemenea nex. Concluzia nu putea fi decât că cineva, care dispunea de puteri superioare, era pe cale de a obține controlul asupra sursei mirodeniei. Și totuși, Bene Gesserit-ul nu a înțeles acest lucru!)

Având în vedere faptele menționate, nu se poate conchide decât că eșecul Bene Gesserit-ului în această afacere a fost rezultatul unui plan și mai vast, despre care școala nu a fost cîtuși de puțin conștientă!

Almanac en-Ashraf (Fragmente despre Casele Nobile) ANEXA IV

SHADDAM IV (10.134-10.202)

Împărat Padișah, al 81-lea din neamul său (Casa Corrino) care a ocupat Tronul Leului de Aur. A domnit din 10 156 (anul în care tatăl său, Elrood IX, a fost asasinat de o doză de chaumurky) pînă în 10196, cînd a abdicat în favoarea Regentei instituite în numele fiicei sale mai mari, Irulan. Evenimentul cel mai remarcabil din timpul domniei sale a fost Răscoala de pe Arrakis, favorizată – după părerea mai multor istorici – de preocupările excesive ale lui Shaddam IV pentru fastul Curții și sistemul birocratic al administrației sale. În primii șaisprezece ani ai guvernării sale, clasa burseștilor s-a dublat. În ultimii treizeci de ani dinaintea Răscoalei de pe Arrakis, bugetul alocat instruirii Sardaukarului a scăzut în mod continuu. A avut cinci fiice (Irulan, Chalice, Wensicia, Josifa și Rugi) și nici un fiu legitim. Patru din fiicele sale l-au însoțit în exil, după abdicare. Soția sa, Anirul, soră Bene Gesserit din Rangul Tainic, a murit în anul 10 176.

LETO ATREIDES (10.140-10.191)

Înrudit (văr), după mamă, cu clanul Corrino, mai este numit și Ducele Roșu. Membrii Casei Atreides au cîrmuit Caladanul, ca fief-siridari, vreme de douăzeci de generații, pînă ce li s-a impus mutarea pe Arrakis. Ducele Leto Atreides este cunoscut mai ales ca fiind tatăl Ducelui Paul-Muad'Dib, Regentul Umma. Rămășițele Ducelui Leto se află în "Gorganul Craniului" de pe Arrakis. Moartea sa este atribuită trădării unui doctor Suk, al cărui instigator a fost siridar-Baronul Vladimir Harkonnen.

DOAMNA JESSICA (Onor.Atreides) (10.154-10.256)

Fiică naturală (ref.Bene Gesserit) a siridar-Baronul Vladimir Harkonnen. Mama Ducelui Paul-Muad'Dib. Absolventă a Școlii B.G. de pe Wallach IX.

DOAMNA ALIA ATREIDES (10.191 -...)

Fiică legitimă a Ducelui Leto Atreides și a concubinei oficiale a acestuia, doamna Jessica. Doamna Alia s-a născut pe Arrakis, la opt luni după moartea Ducelui Leto. Expunerea prenatală la efectele unui narcotic cu acțiunea în "spectrul percepției" i-a atras, în referințele Bene Gesserit, porecla "Blestemata". Istoria populară o numește Sfinta Alia sau Sfinta Alia-a-Cuțitului. (Pentru o biografie amănunțită, vezi "Sfinta Alia, vânătoarea unui miliard de lumi" de Pander Oulson.)

VLADIMIR HARKONNEN (10.110 -10.193)

Cunoscut mai ales ca Baronul Harkonnen, titlul său oficial era siridar (guvernator planetar) = Baron. Vladimir Harkonnen a fost descendent direct de parte bărbătească al basharului Abulurd Harkonnen, surghiunit pentru lașitate după Bătălia Coranului. Revenirea în grațiile imperiale a Casei Harkonnen este atribuită, în general, unei inspirate manevre comerciale pe piața pieilor de balenă, precum și consolidării ulterioare a averii, din profiturile realizate prin comerțul cu melanj de pe Arrakis. Siridar-Baronul a murit pe Arrakis, în timpul Răscoalei. Titlul său a fost preluat, pentru scurt timp, de na-Baronul Feyd-Rautha Harkonnen.

CONTELE HASIMIR FENRING (10.133 -10.225)

Înrudit (văr), după mamă, cu Casa Corrino, a fost tovarășul din copilărie al lui Shaddam IV. (Frecvent discreditată Istorie-pirat a Casei Corrino relatează că Fenring ar fi răspunzător pentru doza de chaumurky care l-a ucis pe Elrood IX.) Toate sursele documentare atestă faptul că Fenring a fost cel mai apropiat prieten al lui Shaddam IV. Printre demnitățile imperiale pe care le-a deținut Contele Fenring se numără cea de Agent Imperial pe Arrakis, în timpul regimului Harkonnen, iar, mai târziu, cea de siridar-în-absență al Caladanului. L-a urmat pe Shaddam IV în exilul pe Salusa Secundus.

CONTELE GLOSSU RABBAN (10.132 – 10.193)

Glossu Rabban, Conte de Lankiveil, era nepotul mai vîrstnic al lui Vladimir Harkonnen. Glossu Rabban și Feyd-Rautha Rabban (care a primit numele Harkonnen după ce a fost cooptat în anturajul siridar-Baronului) erau fiii legitimi ai demifratelui mezin al siridar-Baronului, Abulurd. Abulurd a renunțat la numele Harkonnen și la toate drepturile convenite prin titlu, după ce i s-a încredințat funcția de guvernator al subdistrictului Rabban-Lankiveil. Numele Rabban își avea originea în ramura maternă a familiei.

Terminologia Imperiului

GLOSAR

În cursul studierii Imperiului, a Arrakisului și a întregii culturi care l-a produs pe Muad'Dib, apar mulți termeni nefAMILIARI. Sporirea gradului de înțelegere este un scop lăudabil, de aceea dăm, mai jos, o serie de definiții și explicații.

A

ABA: robă sau mantie largă, purtată de femeile fremene. În general, de culoare neagră.

ACH: viraj la stîngă. Comandă a celui care conduce un vierme.

ACVAR: fremen consfințit pentru oficierea ritualurilor legate de apă și de Apa Vieții.

ACVATUB: oricare dintre tuburile cu care este prevăzut un distrai sau un distilcort și care servește la transportarea apei regenerate la sau de la un buzunar colector.

ACVERIGI: inele metalice de diferite diametre, reprezentînd cantități exacte de apă și putînd fi schimbate în depozitele fremene. Acverigile au o semnificație profundă (cu mult superioară noțiunii de bani), în special în ritualurile legate de naștere, moarte și căsătorie.

ADAB: memoria revendicativă, care apare și ți se impune de la sine.

ADUNAREA CONDUCĂTORILOR: deosebită de Sfatul Conducătorilor, reprezintă adunarea șefilor fremeni convocați spre a fi martori la un duel pentru determinarea conducătorului unui trib. (Sfatul Conducătorilor este o adunare convocată pentru tranșarea unor probleme care privesc toate triburile.)

AEROTRANSPORTOR: aripă zburătoare (uzual: "aripă"). Aerodină utilitară specifică Arrakisului, folosită pentru transportul utilajelor mari de prospectare ("vîinare"), exploatare și rafinare a mirodeniei.

AKARSO: plantă originară de pe Sikun (70 Ophiuchi A), cu frunze aproape dreptunghiulare. Dungile sale, verzi și albe, corespund zonelor de clorofilă activă și latentă.

ALAM AL-MITHAL: lumea mistică a similitudinilor, unde dispar toate limitările fizice.

ALBIE: pe Arrakis este numită astfel orice regiune depresionară, formată prin prăbușirea stratelor inferioare ale subsolului. (Pe planetele cu apă suficientă, albiile — sau cuvetele — indică o zonă care a fost odată acoperită de apă. Se presupune că pe Arrakis există cel puțin o asemenea zonă, deși problema nu este încă clarificată.)

AL-LAT: soarele originar al umanității. Prin extensie: soarele oricărui sistem planetar.

AMPOLIROS: legendarul "Olandez zburător" al spațiului.

AMTAL (sau PRAVILA AMTAL): lege tradițională pe lumile primitive, vizînd determinarea defectelor sau limitelor. Uzual: încercare distructivă.

ANTRENAMENT: în context Bene Gesserit, această noțiune (deosemnînd, în general, orice sistem de educare și formare) are un sens diferit, referindu-se la condiționarea nervoasă și musculară (vezi BINDU și PRANA), dusă pînă la limita maximă tolerată de funcțiile naturale.

APA VIEȚII: otravă de "iluminare" (vezi CUCERNICA MAICĂ). Lichid expulzat de un vierme de nisip (vezi SHAI- HULUD) cînd moare înecat și care, transformat în organismul unei Cucernice Maici, devine narcoticul folosit în orgiile tau din sietchuri. Narcotic cu acțiune în "spectrul percepției".

AQL: încercarea rațiunii. La origine, cele "Șapte întrebări mistice", care încep cu: "Cine gîndeste?"

ARRAKEEN: prima așezare de coloniști de pe Arrakis. A fost, mult timp, sediul guvernului planetar.

ARRAKIS: numită și Dune. A treia planetă a sistemului Canopus.

AULIYA: în religia Nomazilor zensunniți, femeia care stă la stînga lui Dumnezeu ("slujnica Domnului").

AUMAS: otravă administrată în mîncare (mai exact, în mîncăruri solide), în unele dialecte: chaumas.

AYAT: semnele vieții. (Vezi BURHAN)

B

BAKKA: în legendele fremene, bocitoarea care îi jelește pe toți oamenii.

BAKLAWA: prăjitură cu sirop de curmale.

BALISSET: instrument muzical cu nouă coarde, descendent direct al țiterii și acordat în gama chusukiană. Sunetele sînt produse prin lovirea simultană a tuturor coardelor. Instrumentul preferat al trubadurilor imperiali.

BARAKA: om sfînt, cu puteri magice.

BASCULE: denumire generală acordată oricărui tip de container de transport echipat cu scut ablativ și sistem de amortizare cu suspensii. "Bascularea" se efectuează de la bordul unei astronave aflate în spațiu, pentru debarcarea de materiale pe o suprafață planetară.

BASHAR: (frecvent, colonel-bashar) ofițer sardaukar avînd, conform ierarhiei militare clasice, un grad superior celui de colonel. Gradul a fost creat în special pentru desemnarea titlului de guvernator militar al unui subdistrict planetar. Gradul rezervat în exclusivitate armatei este "bashar de corp".

BAZIN: pe Arrakis este denumită astfel orice zonă depresionară.

BAZIN DE PRAF CU MAREE: depresiune vastă, pe suprafața Arrakisului, în care s-a adunat, de-a lungul secolelor, o cantitate uriașă de praf, supusă unor mișcări de flux și reflux (vezi MAREE DE NISIP).

BELA TEGEUSE: a cincea planetă a sistemului Kuentsing. A fost al treilea popas în cursul migrației forțate a zensunniților.

BENE GESSERIT: vechea școală de educație și antrenament fizic și mintal, rezervată inițial elevilor de sex feminin, după ce Jihadul Butlerian a distrus așa-zisele "mașini gînditoare" și roboții.

B.G.: prescurtare uzuală pentru Bene Gesserit.

BHOTANI JIB: vezi CHAKOBSA.

BIBLIA CATOLICĂ PORTOCALIE (sau BIBLIA C.P.): "Cartea Acumulată". Textul religios elaborat de Comisia Tălmăcitorilor Ecumenici (C.T.E.). Conține elemente împrumutate din cele mai vechi religii, printre care maometanismul Saari, creștinismul Mahayana, catolicismul Zensunnit și tradițiile buddislamice. Porunca supremă a Bibliei C.P. este: "Să nu slujești sufletul."

BI-LAL-KAIFA: Amin. (Ad litteram: "Orice alte explicații sînt inutile.")

BINDU: referitor la sistemul nervos uman și, în special, la antrenamentul nervilor.
Exprimare uzuală: nervatură bindu. (Vezi PRANA)
B1NDU, SUSPENSIE: formă specială de catalepsie voluntară.
BLED: desert cu suprafața plană (desert-ses).
BOBINĂ: orice imprimat pe filament shiga, destinat învățămîntului și dotat cu puls mnemonic.
BORDURA: al doilea nivel, superior, al mării faleze care mărginește Scutul de Piatră de pe Arrakis. (Vezi SCUTUL DE PIATRĂ)
BOURKA: mantie sau burnuz izolant, purtat de fremeni în deșert.
BURHAN: dovezile vieții, (Uzual: minunatele ayat și burhan ale vieții, vezi AYAT)
BURSEG: general sardaukar.
BUZUNAR COLECTOR: oricare dintre compartimentele destinate colectării și păstrării apei filtrate dintr-un distrai.

C

CAID: ofițer sardaukar însărcinat cu relațiile cu civilii. Guvernator militar al unui district planetar. Grad superior celui de bashar, dar inferior celui de burseg.
CALADAN: a treia planetă a sistemului Delta Pavonia. Lumea natală a lui Paul-Muad'Dib.
CĂLĂREȚ AL NISIPURILOR: termen fremen, desemnîndu-l pe cel care este capabil să captureze și să călărească un vierme de nisip.
CANTO și RESPONDU: ritual de invocăție, inclus în panoplia propheticus utilizată de Missionaria Proiectiva.
CAPCANA DE VÎNT: dispozitiv amplasat pe direcția unui vînt dominant și permițînd decantarea, prin condensare, a umidității atmosferice (condensarea producîndu-se prin scăderea bruscă și intensă a temperaturii în interiorul capcanei).
CASĂ: termen idiomatic, desemnînd Clanul Domnitor al unei planete sau al unui sistem planetar.
CASELE MARI: clanuri deținătoare de fiefuri planetare. Antreprenori interplanetari. (Vezi CASĂ)
CASELE MICI: clasa antreprenorilor planetari (în galachă: richece).
CENTRUL DE COMANDĂ AL CERCETAȘILOR: ornitopter ușor, afectat unui grup de prospectare și recoltare a mirodeniei și însărcinat cu coordonarea misiunilor de pază și recunoaștere.
CHAKOBSA: așa-numitul "limbaj magnetic", derivat în parte din vechea bhotani (bhotani jib, "jib" însemnînd dialect). Chakobsa este un amestec de dialecte vechi, modificate în vederea creării unui cod secret, printre care locul cel mai important îl ocupă graiul de luptă al bhotanilor, mercenarii din primele războaie de asasinii.
CHAUMAS: (sau aumas, în unele dialecte) otravă administrată în mîncăruri solide, spre deosebire de alte otrăvuri, administrate pe alte căi.
CHAMURKY: (murky sau musky, în unele dialecte) otravă administrată în băuturi.
CHEOPS: șah-piramidă. Variantă a jocului de șah, cu nouă niveluri, în care jucătorii urmăresc dublul scop de a-și plasa regina în apex și de a da simultan șah la regele adversarului.
CHEREM; "frăție de ură" (alianță stabilită, de obicei, în scopul unei răzburări comune).
CHUSUK: a patra planetă a sistemului Theta Shalish, numită și "Planeta muzicii" și vestită pentru calitatea instrumentelor muzicale, în a căror fabricare este specializată. (Vezi VAROTA)
CIELAGO: specie mutantă de chiropteră arrakiană, adaptată pentru transmiterea de mesaje prin distrans.
CÎRLIGAR: fremen echipat cu cîrlige de strunit și pregătît pentru a captura un vierme de nisip.
CÎRLIGE DE STRUNIT: cîrlige metalice, utilizate pentru capturarea, încălecare și conducerea viermilor de nisip de pe Arrakis.
CHOAM: sigla pentru Combine Honnete Ober Advancer Mercantiles, corporația economică universală, controlată de Impărat și de Casele Mari, cu Ghilda Spațială și Comunitatea Bene Gesserit ca asociați fără drept de vot.
COLECTOARE DE ROUĂ (sau CONDENSATOARE DE ROUĂ): a nu se confunda cu culegătorii de rouă. Colectoarele (sau condensatoarele, sau precipitatoarele, sau decantoarele) de rouă sînt recipiente ovoidale, cu diametrul mare de aproximativ 4 cm. Sînt confecționate din cromoplastic, un material care devine alb reflectorizant atunci cînd este supus unei radiații de lumină și revine la transparență, în întuneric. Colectoarele reprezintă o suprafață rece, pe care

se condensează roua dimineții. Fremeniile le utilizează în plantațiile din bazinele cu pante abrupte, unde ele reprezintă o sursă de apă săracioasă, dar sigură.

COMBINA: (sau fabrică de mirodenii) mașină de mari dimensiuni (în general. 120 x 40 m), destinată recoltării mirodeniilor din zonele bogate și necontaminate, imediat după erupția melanjului. (Combinările sînt adesea numite "șenile" datorită aspectului lor de omidă și organelor de deplasare constituite din șenile independente.)

CON DE TĂCERE: cîmp de distorsiune, care limitează raza de acțiune a vocii umane sau a oricărei alte forme de vibrație, prin emiterea unei vibrații-parazit în antifază.

CONDENSATOARE: vezi COLECTOARE DE ROUĂ

CONDIȚIONAREA IMPERIALĂ: tehnică elaborată de școlile de medicină Suk, constînd în condiționarea supremă împotriva uciderii ființelor umane. Inițiatii au tatuat pe frunte un diamant poartă părul lung strîns în inelul de argint al scolii Suk pe care au absolvit-o.

CONSILIUL SUPREM: cercul interior al Landsraadului, împuternicit să acționeze ca tribunal suprem în conflictele dintre Case.

CONȘTIINȚA PIRETICĂ: așa-numita "conștiință de foc". Nivelul de inhibiție al condiționării imperiale. (Vezi CONDIȚIONAREA IMPERIALĂ)

CORIOLIS, FURTUNA: orice furtună de nisip majoră de pe Arrakis, cînd forța vîntului în șes deschis este amplificată de mișcarea de revoluție a planetei. La o furtună coriolis, viteza vîntului poate ajunge pînă la 700 km/h.

CORRIN, BĂTĂLIA: bătaia spațială de la care-și trage numele Casa Imperială Corrino. Bătălia Corrinului a avut loc în apropierea sistemului Sigma Draconis, în anul 88 Î.G.* I.G. — Înaintea înființării Ghildei. și a constituit premisa ascensiunii politice a Casei domnitoare de pe Salusa Secundus.

CRISTAI: cuțitul sacru al fremeniilor de pe Arrakis. Se confecționează în două variante, "fixă" și "instabilă". Un cuțit instabil se dezintegrează destul de repede, dacă nu este ținut în apropierea cîmpului electric al organismului uman. Cuțitele fixe sînt tratate în vederea stocării. Ambele variante nu depășesc lungimea de 20 cm.

CUCERNICA MAICA: la origine, stareță Bene Gesserit care a transformat în organismul ei o "otravă de iluminare", ridicîndu-se astfel la un nivel superior al percepției. Titlul a fost adoptat și de fremeni, pentru propriile lor preotese, care dobîndeau o "iluminare" similară. (Vezi și BENE GESSERIT și APA VIETII).

CULEGĂTORI DE ROUĂ: categorie de muncitori arrakieni, care adună rouă de pe plante, cu ajutorul unor unelte asemănătoare coaselor.

CUMETRI: rude de sînge, imediat următoare verilor.

D

DAR AL-HIKMAN: sistem de tîlmăcire sau interpretare a preceptelor religioase.

DECANTOARE: vezi COLECTOARE DE ROUĂ.

DEMIFRAȚI: fiii concubinilor dintr-o familie, avînd același tată.

DERCH: viraj la dreapta. Comandă a celui care conduce un vierme de nisip.

DESCÎNTECELE NEGRE: termen idiomatice, desemnînd superstițiile contagioase, implantate de Missionaria Protectiva în sînul civilizațiilor primitive instabile.

DICTUM FAMILIA: articol din Marea Convenție, care interzice asasinarea unei persoane regale, sau a unui membru al unei Case Mari, printr-o formă de trădare ilegală. Articolul definește formele legale și mijloacele limitative de asasinare.

DISCIPLINA APEI: educație severă care permite locuitorilor Arrakisului să supraviețuiască, fără a irosi umiditate.

DISTILCORT: cort de dimensiuni reduse, cu închidere etanșă, confecționat din material microsandviș și capabil să regenereze în apă potabilă umiditatea ambiantă, provenită din respirația persoanelor aflate în interior.

DISTRAL: îmbrăcăminte de corp inventată pe Arrakis și confecționată dintr-un material cu structură microsandviș, a cărei funcție constă în regenerarea umidității provenite din evaporarea corporală și din reziduurile organice. Umiditatea, astfel recoltată și filtrată, poate fi recuperată prin sifonare în buzunare special prevăzute.

DISTRANS: aparat utilizat pentru producerea de amprente neurale temporare în sistemul nervos al chiropterelor sau păsărilor. Un mesaj poate fi astfel integrat țipătului natural al vietății și poate fi descifrat din unda purtătoare, prin intermediul altui distrans.

DISTRUGĂTOARE: nave spațiale militare, alcătuite dintr-un tren de nave mai mici, cuplate între ele și destinate să atace în picaaj pozițiile inamice, distrugîndu-le prin strivire.

DOLINA: pe Arrakis, zonă depresionară locuibilă, mai ales datorită platourilor înalte care o

înconjoară și o protejează de violența furtunilor de nisip.

DOLINHARTA: hartă a suprafeței Arrakisului, înfățișând rutele de paracompas cele mai sigure dintre diferitele refugii. (Vezi PARACOMPAS)

DREPTVORBITOARE: Cucernica Maică B.G., capabilă să detecteze, în starea de transă a adevărului, nesinceritatea sau minciuna.

DUNARI: termen idiomatice pentru muncitorii arrakieni care lucrează la exploatarea mirodeniei, în deșert. Sinonime: vânători de mirodenie, nisipari.

E

ECAZ: a patra planetă a sistemului Alfa Centauri B. Supranumită "Paradisul sculptorilor", din cauză că aici există lemnul de ceață, specia vegetală care poate fi modelată în situ, doar prin simpla putere a gândului uman.

EGO-SIMULACRU: portret reprodus prin intermediul unui proiector cu bobină shiga, capabil să reproducă dinamica subtilă despre care se spune că transmite esența eului.

ELACCA, DROG: narcotic obținut prin arderea lemnului elacca, de pe Ecaz. Efectul său este anihilarea aproape completă a instinctului de conservare. Pielea celui drogat cu elacca are o culoare cărămizie, specifică. Narcoticul este utilizat, în mod obișnuit, pentru drogarea sclavilor-gladatori, înaintea unei lupte în arenă.

EL-SAYAL: "ploaia de nisip". Masă de praf, ridicată la o altitudine medie (aproximativ 2000 m) în urma unei furtuni coriolis, și care, atunci când recade pe sol, conține adesea umiditate atmosferică.

ERG: desert de nisip, cu dune, format de obicei în porțiunile mai coborâte ale scoarței. "Mare de nisip".

EVANTMETAL: metal obținut prin încorporarea de cristale de jasmiiu în duraluminiu, renumit pentru valoarea ridicată a raportului greutate/rezistență. Denumirea derivă de la frecvența sa utilizare în construcțiile cu structuri pliante, care se deschid și se închid ca un evantai.

F

FABRICĂ DE MIRODENIE: vezi COMBINA.

FAI: tributul în apă. Principala formă de impozit pe Arrakis.

FAUFRELUCI: sistemul rigid de clasă, impus de Imperiu. "Un loc pentru fiecare și fiecare la locul său."

FĂURITOR: vezi SHAI-HULUD.

FEDAYKINI: "detașamentele morții", comandourile fremene de sacrificiu. Tradiția istorică spune că aceste detașamente armate erau, la origine, grupuri combatante formate în baza unui jurământ de sacrificare a vieții pentru îndreptarea unui rău social.

FILT-CEP: filtru nazal folosit la distrai pentru captarea umidității provenite din respirație.

FIQH: cunoaștere, lege religioasă. Una dintre sursele semilegendare ale religiei Nomazilor Zensunniți.

FREGATĂ: cea mai mare navă spațială care poate ateriza și decola singură de pe suprafața unei planete.

FREMENI: triburile libere de pe Arrakis. Locuitori ai deșertului, supraviețuitori ai migrațiilor Nomazilor zensunniți. (Dicționarul Imperial îi numește "pirații nisipurilor").

FREMKIT: trusă de supraviețuire, confecționată de fremeni.

G

GALACH: limbă oficială a Imperiului. Hibrid inglo-slav, puternic marcat de diferiți termeni specializați adoptați în cursul lungului lanț al migrațiilor umane.

GAMONT: a treia planetă a sistemului Niushe, renumită pentru cultura sa hedonistă și pentru exotismul practicilor sexuale.

GARĂ: movilă.

GEYRAT: drept înainte. Comandă a celui care conduce un vierme de nisip.

GHAFLA: streche. Metaforic: persoană impulsivă, schimbătoare, în care nu se poate avea încredere.

GHANIMA: ceva dobândit în urma unei lupte sau a unui duel. Uzual: memento al unei lupte, păstrat spre a împătră memoria.

GHILDA: Ghilda Spațială, unul dintre cele trei elemente ale trepiedului politic pe care se

sprijinea Marea Convenție. Ghilda a fost cea de-a doua școală de educație și antrenament fizic și mental (vezi BENE GESSERIT), înființată după Jihadul Butlerian. Instaurarea monopolului Ghildei în domeniul călătoriilor spațiale, al transporturilor spațiale de mărfuri și al afacerilor bancare este punctul de debut al Calendarului Imperial.

GIED1 PRIM: unica planetă a stelei Ophiuchi B (36), lumea de baștină a Casei Harkonnen. Planetă cu condiții medii de locuibilitate și activitate fotosintetică redusă.

GINAZ, CASA: aliată temporară a Ducelui Leto Atreides. Clanul Ginaz a fost înfrânt în urma războiului de asasini purtat cu clanul domnitor de pe Grumman.

GIUDICHAR: adevăr sacru. (Termenul este folosit de obicei în expresia "giudichar mantene", cu sensul de adevăr primordial ineluctabil.)

GLASUL: tehnică de control vocal, elaborată de Bene Gesserit și permițând unui inițiat antrenat să manipuleze temporar voința unui om, prin intermediul armonicilor și tonalităților vocii.

GOM JABBAR: dușman suprem. Acul otrăvit cu metacianură, utilizat de Starețele Bene Gesserit pentru încercarea conștiinței umane.

GRABEN: structură geologică alungită, formată dintr-o asociație de falii paralele, în care compartimentul central este scufundat în raport cu compartimentele vecine.

GRAI DE LUPTĂ orice limbaj special, cu etimologie restrânsă, destinat comunicațiilor cu caracter secret, în timp de război.

GRIDEX: separator cu sarcină diferențială, utilizat pentru îndepărtarea nisipului dintr-o cantitate recoltată de mirodenie. Utilajul este folosit în faza a doua a rafinării melanjului.

GRUMMAN: a doua planetă a sistemului Niushe, cunoscută mai ales pentru vrăjmășia dintre Casa sa domnitoare (Montani) și Casa Ginaz.

H

HAGAL: "Planeta nestematelor" (Theta Shaowei II). Exploatată pe timpul lui Shaddam I.

HAIIII-YOHI: interjecție de îndemn a celui care conduce un vierme.

HAJJ: călătorie sfântă.

HAJR: călătorie în desert, migrație.

HAJRA: călătorie de căutare.

HAL YAWM!: "În sfârșit!". Exclamație fremenă.

HARMONTEP: Ingsley consideră că acesta este numele planetei care a constituit al șaselea punct de staționare al migrației zensunniților. Se presupune că este vorba de un satelit, demult dispărut, din sistemul Delta Pavosia.

HAU DE PRAF: orice crevasă sau depresiune adâncă din deșertul arrakian, în care s-a adunat praf extrem de fin și a cărui suprafață nu se deosebește de terenul din jur. Hăurile de praf reprezintă capcane mortale, deoarece înghit instantaneu omul sau animalul care pășește pe suprafața lor. (Vezi și BAZIN DE PRAF CU MAREE).

HIEREG: tabără temporară fremenă, în deșert.

HOLTZMAN, EFECTUL: efectul negativ, de respingere, al unui generator de scut.

I

IBAD, OCHI DE: denumirea idiomatică dată de fremeni efectului caracteristic al regimului alimentar pe bază de mirodenie, care colorează în albastru închis albul și irisul globului ocular. Indiciul "obișnuinței" față de mirodenie.

IBN QIRTAIBA: "Așa sună cuvintele sfinte..." Formula de debut a oricărei incantații religioase fremene (derivată din panoplia propheticus).

ICHWAN BEDWINE: fraternitatea tuturor fremenilor de pe Arrakis.

IJAZ: profeție care, prin însăși natura ei, nu poate fi negată; profeție imuabilă.

IKHUT-EIGH!: strigăt al vînzătorilor de apă de pe Arrakis (etimologie incertă). (Vezi SUU-SUU-SUK!)

ILM: teologie. Știința tradiției religioase și, în același timp, una dintre sursele semilegendare ale credinței Nomazilor zensunniți.

INDEXUL DE SELECȚIE: fișierul fundamental al Comunității Bene Gesserit, în care erau înregistrate toate etapele programului de selecție genetică al cărui obiectiv era producerea individului Kwisatz Haderach.

ISTISLAH: lege pentru binele obștesc. Invocată, de obicei, pentru a anunța o obligație brutală.

IX: vezi RICHESSE.

J

JALONAREA NISIPULUI: metodă frenenă de previziune meteorologică, constând în implantarea de jaloane din material plastic fibros, pe suprafața ergurilor și descifrarea amprentelor de eroziune produse asupra lor de furtunile de nisip.

JIHAD: cruciadă religioasă, cruciadă fanatică.

JIHADUL BUTLERIAN: (vezi și **MAREA RĂSCOALĂ**) cruciada împotriva calculatoarelor, a mașinilor raționale și a roboților conștienți, începută în anul 201 î.G. și încheiată în 108 Î.G.. Principala sa deviză figurează și în Biblia C.P.: "Să nu-ți faci mașină după asemănarea minții omului."

JINNI: spirite malefice, în mitologia frenenă.

JUBBA, PELERINA: pelerină omnifuncțională, purtată pe Arrakis, peste distrai. Uzual: mantie. Pelerina sau mantia jubba poate fi ajustată spre a reflecta sau absorbi căldura, se poate folosi ca hamac sau adăpost etc.

JUDECĂTORUL SCHIMBĂRII: persoana oficială desemnată de Consiliul Suprem al Landsraadului și de Impărat pentru a supraveghea o schimbare de fief, un conflict kanly sau o bătălie oficială într-un război de asasini. Autoritatea de arbitru a Judecătorului Schimbării nu poate fi contestată decît în fața Consiliului Suprem al Landsraadiului și în prezența Impăratului.

K

KANLY: vrăjmășie declarată oficial sau vendetă, supusă normativelor Marii Convenții și unor limitări foarte stricte. (Vezi **JUDECĂTORUL SCHIMBĂRII**). Inițial, regulile kanlyului vizau prevenirea sacrificării de vieți nevinovate sau a implicării unor martori neutri.

KARAMA: miracol. Acțiune a lumii spirituale.

KHALA: invocație tradițională, menită să îmbuneze spiritele malefice ale unui loc căruia i se pronunță numele.

KINDJAL: sabie scurtă, a cărei lamă cu două tăișuri este ușor încovoiată și are o lungime de aproximativ 20 cm.

KISWA: orice figură simbolică sau desen cu referire la mitologia frenenă.

KITAB AL-IBAR: manualul religios și practic al frenenilor de pe Arrakis.

KRIMSKELL, FIBRĂ sau FRÎNGHIE: "fibra-clește", împletită din tulpini de viță hufuf de pe Ecaz. Nodurile unei frînghii krimskell se strîng de la sine, la cea mai ușoară tracțiune. (Pentru un studiu mai amănunțit, vezi monografia lui Holjance Vohnbrook "Varietățile de viță sugrumătoare de pe Ecaz".)

KULL WAHAD!: "Sînt profund tulburat!" Exclamație foarte răspîndită în Imperiu și denotînd o mare surpriză. Sensul exact al expresiei depinde de context. (Se spune că Muad'Dib, privind odată un pui de șoim al deșertului care ieșea din găoace, ar fi murmurat: "Kullwahad!")

KULON: măgar sălbatic, originar din stepele Terrei și aclimatizat pe Arrakis.

KWISATZ HADERACH: "Calea cea scurtă" sau "Drumul cel scurt". Calificativ aplicat de Bene Gesserit factorului necunoscut pentru care căutau o soluție genetică: un mascul Bene Gesserit ale cărui puteri psihice să poată acoperi spațiul și timpul.

L

LA, LA, LA: exclamație de jale la freneni. ("La" este negația supremă, un "nu" fără drept de apel.)

LASER: denumire uzuală atribuită proiectoarelor laser cu undă continuă. Utilizarea lor ca arme, în condițiile unei civilizații care dispune de generatoare de cîmp defensiv (scuturi), este limitată de efectele pirotehnice cu caracter exploziv (fuziune subatomică) care se produc dacă fasciculul laser intersectează cîmpul unui scut.

LEGIUNE IMPERIALA zece brigăzi (aproximativ 30.000 de oameni).

LIBAN: libanul frenen este o infuzie de făină de yucca în apă cu mirodenie. La origine, libanul era o băutură răcoritoare pe bază de lapte acru.

LICURIGLOB: dispozitiv de iluminat autonom alimentat, în general, cu baterii organice, echipat cu suspensie.

LISAN AL-GAIB: "Vocea din altă lume", în legendele mesianice fremene, profet străin de Arrakis. Uneori este tradus și ca "Dătător deapă"(Vezi **MAHDI**)

LITRUGEANA: recipient cu capacitatea de un litru, folosit pe Arrakis la transportul apei și

confectionat dintr-un material plastic cu densitate mare, rezistent la șocuri și prevăzut cu un sistem de etanșare cu sarcină pozitivă.

LUNA A DOUA: cel mai mic dintre cei doi sateliți naturali ai Arrakisului. Detaliile suprefetei sale sugerează imaginea unui șoarece marsupial.

M

MAHDI: în legendele mesianice fremene, "Cel ce ne va călăuzi spre Paradis".

MAICA CEA MARE: zeița cu coarne, principiul feminin al spațiului (uzual: Maica-Spațiu), fața feminină a trinității masculin-feminin-neutru recunoscute ca Ființă Supremă de multe religii din Imperiu.

MAISTRU NISIPAR: coordonator general al operațiilor de exploatare a mirodeniei.

MANIERA BENE GESSERIT: observarea atentă a amănunțelor semnificative.

MANTENE: înțelepciune profundă, argument implacabil, principiu primordial. (Vezi GIUDICCHAR)

MANUALUL ASASINILOR: compilație datind din secolul al III-lea și prezentind gama tuturor otrăvurilor folosite în mod curent în războaiele de asasini. Ulterior, cuprinsul manualului a fost extins, ajungând să menționeze toate mijloacele de asasinare autorizate de Pacea Ghildei și de Marea Convenție.

MAREA CONVENȚIE: armistițiul universal, impus de echilibrul de forțe menținut între Ghildă, Casele Mari și Imperiu. Principala dispoziție a Marii Convenții interzice folosirea armamentului atomic împotriva ființelor umane. Fiecare articol al Marii Convenții începe cu cuvintele: "Se vor respecta formele..."

MAREA RĂSCOALA: termenul uzual pentru Jihadul Butlerian. (Vezi JIHADUL BUTLERIAN)

MAREE DE NISIP: termen idiomatice desemnând efectul de maree provocat de soarele și sateliții naturali ai Arrakisului asupra maselor mari de praf, acumulate în unele bazine din deșert. (Vezi BAZIN DE PRAF CU MAREE)

MASHAD: vezi TEST-MASHAD.

MAULA: sclav.

MAULA, PISTOL: armă cu arc, pentru lansarea de mici săgeți otrăvite. Bătaia: aproximativ 40 m.

MELANJ: "mirodenia mirodeniilor", produsul a cărui unică sursă este Arrakisul. Mirodenia, renumită mai ales pentru însușirile sale geriatriche, formează o "obișnuință" neglijabilă, dacă este consumată în cantități reduse și o "obișnuință" definitivă, dacă este absorbit în cantități mai mari de 2 g/zi la o greutate corporală de 70 kg. (vezi IBAD, APA VIETȚII, și PREMIRODENIE) Muad'Dib a pretins că sursa de bază a puterilor sale ar fi fost mirodenia. Navigatorii Ghildei au emis afirmații similare. Prețul melanjului pe piața imperială a atins uneori valoarea de 620.000 de solari decagramul.

MENTAT: clasă de cetățeni ai Imperiului, educați și antrenați pentru dobândirea și dezvoltarea unei logici desăvârșite. "Calculatoare umane".

METASTICLĂ: sticlă obținută prin injecție gazoasă, la temperaturi înalte, în plăci de cuarț jasmic. Apreciată în special pentru marea sa rezistență la rupere (aproximativ 450.000 kg/cm² la o grosime de 2 cm) și pentru capacitățile sale ca filtru selectiv de radiații.

METEOBSERVATOR: specialist în aplicarea metodelor arrakiene specifice de previziune meteorologică, printre care jalonarea nisipului și examinarea caracteristicilor vântului.

MICUL FĂURITOR: vectorul biologic semivegetal- semianimal al viermelui de nisip de pe Arrakis. Micii făuritori trăiesc în adincul nisipurilor și excrețiile lor formează masa de premirodenie.

MIHNA: perioadă a anului arrakian, în care sînt supuși la încercări tinerii fremeni care doresc să fie admiși în rindul bărbaților.

MINIMIC, FILM: filament shiga cu diametrul de un micron, utilizat în special pentru transmiterea informațiilor secrete în domeniul spionajului și contraspionajului.

MISH-MISH: caise.

MISR: "Poporul". Numele pe care și-l dădeau singuri zensunniții (fremeni).

MISSIONARIA PROTECTIVA: organism al Comunității Bene Gesserit, însărcinat cu "însămînțarea" de superstiții contagioase pe lumile primitive, în vederea creării premiselor pentru exploatarea lor de către Bene Gesserit. (Vezi PANOPLIA PROPHETICUS)

MONITOR: navă spațială de război, alcătuită din zece secțiuni, dotată cu armament greu și blindată cu scuturi. După executarea misiunii pe suprafața unei planete, cele zece secțiuni sînt decuplate și pot acționa independent.

MUAD'DIB: specie de șoarece marsupial, adaptat condițiilor de pe Arrakis și asociat, în

mitologia fremenă, cu desenul vizibil pe suprafața celei de-a doua luni a planetei. Vietatea este admirată de fremeni, pentru capacitatea ei de supraviețuire în desert.

MUDIR: stăpîn.

MUDIE NAHYA: numele dat de fremeni lui Rabban Bestia (conte de Lankiveil), membru (văr) al clanului Harkonnen, care a fost mai mulți ani guvernator-siridar pe Arrakis. Numele fremen apare uneori și în traducere: "Stăpîn Demon".

MUSHTAMAL: mică grădină în jurul unei gospodării.

MUSKY: otravă administrată în băuturi. (Vezi CHAUMURKY)

MU ZEIN WALLAH!: ad litteram, "mu zein" înseamnă "nimic bun", iar "wallah" este o exclamație terminală reflexivă, în contextul acestei formule, care prefațează un blestem fremen la adresa unui dușman, exclamația "wallah" are rolul de a întări negația "mu zein", cu înțelesul: "Nimic bun, deloc bun, bun de nimic.

N

NA-: prefix însemnînd "numit" sau "urmaș". De exemplu, na-Baron înseamnă succesorul desemnat al unei baronii.

NAIB: este numit astfel cel care a jurat să nu se lase niciodată prins de viu de către un dușman (jurămîntul tradițional al conducătorilor fremeni).

NEGUSTORI LIBERI: denumire idiomatice, desemnîndu-i pe traficantii.

NEZHON1, NĂFRAMA: năframă purtata peste frunte, sub gluga distratului, de către soțiile sau concubinele fremene, după nașterea unui fiu.

NISIPARI: veziDUNARI.

NISIPOMPĂ: dispozitiv de ventilație pentru pomparea aerului de la suprafață, în interiorul unui distilcort îngropat în nisip.

NOUKKERI: ofițeri din garda de corp imperială, rude de sînge ale Impăratului. Rang tradițional al fiilor concubinilor regale.

O

OLEOBIECTIV: ulei de hufuf, menținut în tensiune de două cîmpuri de forță, în interiorul unui tub de lunetă, ca parte componentă a unui instrument optic. Intrucît fiecare element al unui oleobiectiv poate fi reglat separat, cu precizie de un micron, oleobiectivele sînt considerate cele mai perfecționate mijloace optice din domeniul luminii vizibile.

OPAFOC: una dintre rarele pietre semiprețioase opaline de pe Hagal.

ORNITOPTER: (uzual: topter) aeronavă reactivă, cu aripi mobile, al cărei principiu de susținere este analog cu cel al păsărilor.

OTRAVA REZIDUALĂ: inovație atribuită mentatului Piter de Vries și constînd în impregnarea organismului cu o substanță toxică ale cărei efecte pot fi anulate prin administrarea permanentă a unui antidot. Suprimarea antidotului provoacă moartea.

OUT-FREYN: termen galach însemnînd "extra-străin", adică: persoană care nu aparține unei anumite comunități cu un număr restrîns de membri.

P

PANOPLIA PROPHETICUS: termen desemnînd totalitatea superstițiilor contagioase folosite de Bene Gesserit pentru exploatarea lumilor primitive. (Vezi MISSIONARIA PROTECTIVA)

PARACOMPAS: busolă cu ajutorul căreia se poate determina o direcție în funcție de anomaliile magnetice locale. Se utilizează cu hărți speciale și atunci cînd cîmpul magnetic total al unei planete este instabil sau supus ecranării, din cauza violenței furtunilor magnetice.

PARALIZATOR: armă temporizată, folosită pentru lansarea de săgeți mici cu vîrfurile otrăvite sau impregnate cu narcotice. Eficacitatea sa este limitată de intensitatea la care este reglat un scut defensiv și de mișcarea relativă dintre țintă și proiectil.

PENTASCUT: scut defensiv generat de un cîmp cu cinci straturi, utilizat mai ales pentru blocarea unor suprafețe reduse, cum ar fi ușile sau culoarele (la scuturile suprapuse de mari dimensiuni, instabilitatea cîmpului este direct proporțională cu numărul straturilor) și prin care nu se poate trece decît cu ajutorul unui dezactivator reglat după codul scutului. (Vezi și POARTA DE PRUDENTA)

PISTOL MARCOLOR: unealtă inventată pe Arrakis și constînd dintr-un pistol cu praf și electricitate statică, pentru trasarea de semne și repere colorate de mari dimensiuni, pe suprafața nisipului.

PLASTOȚEL: oțel stabilizat cu fibre de stravidiu intercalate în structura sa cristalină.
PLENISCENTĂ: floare exotică cu petale verzi, originară de pe Ecaz, vestită pentru parfumul ei.

POARTA DE PRUDENȚĂ (sau BARIERĂ DE PRUDENȚĂ): pentascut instalat pentru salvarea anumitor persoane în caz de urmărire. (Vezi PENTASCUT)

PORITRIN: a treia planetă a sistemului Epsilon Alangue, considerată de mulți ca fiind lumea lor de baștină, deși limba și mitologia lor indică origini și mai îndepărtate.

PORTYGUL: portocal.

POVARA DE APA: expresie fremenă desemnând o obligație mortală.

PRANA: (uzual: musculatură prana) totalitatea mușchilor corpului, considerați ca unități pentru antrenamentul suprem. (Vezi BINDU)

PRECIPITATOARE: vezi COLECTOARE DE ROUĂ

PREMIRODENIE, MASA DE: masă de vegetație fungoidă, ce proliferază intens în momentul în care excrețiile micilor făuritori sînt inundate de apă. În acest stadiu, mirodenia de pe Arrakis produce o "erupție" caracteristică, permițînd schimbul dintre materia din adîncuri și cea de la suprafață. În urma expunerii la aer și la radiația solară, această masă devine melanj, (Vezi MELANJ și APA VIETȚII)

PRELATA DE IZOLARE: prelată portabilă, din plastic, prevăzută cu sistem de etanșare și destinată păstrării umidității în interiorul grotelor folosite de fremeni ca tabere de zi.

PRIMA LUNA: satelitul cel mare al Arrakisului, primul care răsare pe cerul nopții. Pe suprafața sa se remarcă forma unui pumn uman.

PROCES VERBAL: raport semioficial asupra unei presupuse crime contra Imperiului. Juridic: acțiune situată între o depoziție verbală nedovedită și un act oficial de acuzare.

PUNDI, OREZ: varietate mutantă de orez ale cărei boabe, extrem de bogate în zahăr, ating uneori lungimea de 4 cm. Principalul produs de export al Caladanului.

PYONI: țărani sau muncitorii localnici de pe o planetă, reprezentînd una din clasele de bază din sistemul faufrelucilor. Legal: epitropii unei planete.

Q

QANAT: canal deschis, pentru dirijarea apei de irigație, în deșert.

QIRTAIBA: vezi IBN QIRTAIBA.

QUIZARA TAFW1D: preoți fremeni (după Muad'Dib).

R

RADIATOR: proiector laser cu rază mică de acțiune, utilizat în special ca instrument de tăiat (de la bisturiu chirurgical, pînă la haveză).

RACHAG: stimulent de tip cofeinic, extras din bacele galbene de akarso. (Vezi AKARSO)

RAMADHAN: străveche perioadă religioasă de post și rugăciuni. Prin tradiție, a noua lună din calendarul lunar și solar. Fremenii socotesc ramadhanul din momentul trecerii primei luni la verticala celui de-al nouălea meridian.

RAZZIA: raid de gherilă.

RĂZBOI DE ASASINI: formă limitată de conflict armat autorizat de Marea Convenție și de Pacea Ghildei pentru a proteja populațiile nevinovate. Normativele războiului de asasini prevăd obligativitatea declarării oficiale a obiectivelor urmărite și reglementează varietatea armamentului autorizat.

RECAPTOARE: tuburile integrate unui distrai și făcînd legătura între sistemul de pungi colectoare pentru reziduurile organice și sistemul de filtrare-regenerare.

REPKIT: trusă de reparație și de piese de schimb pentru distraie.

RICHECE: vezi CASELE MARI.

RICHESE: a patra planetă a sistemului Eridani A, considerată, împreună cu Ix, ca deținînd supremația în construcțiile de mașini și specializată în miniaturizare. (Pentru un studiu amănunțit al circumstanțelor care au favorizat evitarea de către Richesse și Ix a principalelor efecte ale Jihadului Butlerian, vezi "Ultimul Jihad" de Sumer și Kautman.)

RUH, SPIRITUL-: în credința fremenă, acea parte a individului care se află în permanent contact (și prin percepție) cu lumea metafizică. (Vezi ALAM AL-MITHAL)

S

SADUS: judecător, în credința fremenă, sadusii sînt judecători divini.

SALUSA SECUNDUS: a treia planetă a sistemului Gamma Waiping, desemnată Planetă Imperială de Detenție, după transferarea Curtii Imperiale pe Kaitain. Salusa Secundus este lumea de baștină a Casei Corrino și a fost cel de-al doilea punct de staționare în cursul migrației Nomazilor zensunniți. Tradiția fremenilor de pe Arrakis spune că ei au fost sclavi pe Salusa Secundus vreme de nouă generații.

SAPHO: lichid cu înalte calități energetice, extras din rădăcinile mai multor arbori de pe Ecaz. Consumat în mod frecvent de mentați, care pretind că le amplifică facultățile. Consumul prelungit de sapho provoacă apariția unor pete de culoare rubinie în cavitatea bucală și pe buze.

SARDAUKAR: corpul expediționar alcătuit din soldații-fanatici ai Impăratului Padisah. Sardaukarii erau oameni proveniți dintr-un mediu ale cărui condiții erau atât de înspăimântătoare, încât șase persoane din treisprezece își găseau moartea înainte de a fi împlinit vârsta de unsprezece ani. Instrucția lor militară urmărea formarea unor luptători feroci, cu un dispreț aproape sinucigaș pentru siguranța propriei persoane. Încă din fragedă copilărie, viitorii sardaukari erau învățați să folosească cruzimea ca pe o armă eficientă, menită să semene groaza printre adversarii lor. Se spune că în momentul de apogeu al dominației lor în afacerile Universului, ar fi fost spadasini de zece ori mai dibaci decât maeștrii de scrimă din Casa Ginaz și că viclenia tacticilor de luptă pe care le aplicau ar fi egalat-o pe cea a inițiatelor Bene Gesserit. În general, se considera că un sardaukar valorează cât zece combatanți ai oricărei forțe militare a Landsraadului. Sub domnia lui Shaddam IV, deși mai constituiau încă o forță de temut, puterea lor a început să fie periclitată de supraestimarea propriilor posibilități, în timp ce mistica lor războinică era din ce în ce mai mult subminată de cinism.

SARFA: actul lepădării de Dumnezeu.

SAYYADINA: acoliță feminină în ierarhia religioasă fremenă.

SCHLAG: animal originar de pe Tupile, vînat odinioară, pînă la dispariția ca specie, pentru pielea sa subțire și rezistentă.

SCUT DEFENSIV: cîmp protector produs de un generator Holtzman și rezultînd din Faza Unu a efectului de anulare a gravitației. Un scut nu poate fi străpuns decât de obiecte care se deplasează cu viteză redusă (în funcție de intensitatea la care este activat scutul, această viteză variază între 6 și 9 cm/s) și nu poate fi anihilat decât de un cîmp electric de dimensiuni kilometrice. (Vezi LASER)

SCUTUL DE PIATRĂ: lanț muntos din emisfera nordică a Arrakisului, care protejează o porțiune restrînsă a suprefetei, de impactul plinar al furtunilor coriolis care bintuie planeta.

SELAMLİK: sala imperială de audiențe.

SEMUTA: derivatul narcotic secundar obținut din arderea lemnului elacca. Efectele sale (suprimarea simțului timpului, starea de extaz) sînt amplificate de anumite vibrații atonale, denumite "muzică de semuta".

SERVOK: mecanism prevăzut cu releu de timp, destinat executării de operații simple. Unul dintre puținele "automate" autorizate după Jihadul Butlerian.

SHADOUT: "fîntînar". Titlu onorific la fremeni.

SHAN-NAMA: semilegendara Carte Sfîntă a Nomazilor zensunniți.

SHAI-HULUD: viermele de nisip de pe Arrakis, supranumit și "Bătrînul deșertului", "Moș Veșnicie" sau "Bunicul deșertului". Nu este lipsit de semnificație faptul că numele, atunci cînd este pronunțat cu un anumit ton sau cînd apare scris cu inițială majusculă, se referă la zeitatea "gliei strămoșești" din superstițiile fremene. Viermii de nisip ating dimensiuni uriașe (în inima deșertului s-au observat specimene de peste 400 m lungime) și trăiesc foarte mult timp, atunci cînd nu seucid între ei sau nu sînt înecați în apă, care pentru ei este otrăvitoare. Se presupune că cea mai mare parte a nisipului de pe Arrakis este produsă de acțiunea viermilor de nisip. (Vezi MICUL FĂURITOR)

SHAITAN: Satana.

SHARI-A: acea componentă din panoplia propheticus care constituie baza ritualurilor superstițioase. (Vezi MISSIONARIA PROTECTIVA)

SHIGA: extensie filamentoasă metalică a unei specii de viță (Narvi narvium) care nu crește decât pe Salusa Secundus și pe Delta Kaising III, renumită pentru marea sa rezistență la tracțiune.

SIETCH: cuvînt fremen însemnînd "loc de adunare în caz de primejdie". Intrucît fremenii au trăit mult timp sub amenințarea diferitelor primejdii, termenul s-a generalizat, ajungînd să desemneze orice cavernă locuită de o comunitate tribală.

SIHAYA: cuvînt fremen însemnînd "primăvara deșertului". Termenul conține conotații religioase referitoare la fecunditate și la "paradisul viitor".

SIRAT: pasaj din Biblia C.P., care descrie viața umană ca trecerea pe o punte îngustă

(siratul) cu "Raiul în dreapta, Iadul în stînga și îngerul Morții în spate".

SOLARI: unitatea monetară oficială a Imperiului, a cărei valoare a rezultat după patru sute de ani de negocieri purtate de Ghildă, Landsraad și Impărat.

SOLIDO: imagine tridimensională, obținută prin intermediul unui solido-proiector utilizînd semnale de referință la 360°, înregistrate pe o bobină shiga. Cele mai renumite solido-proiectoare sînt cele ixiene.

SONDAGI: lălea-ferigă de pe Tupile.

SPION DE OTRĂVURI: analizator de radiații din spectrul olfactiv, destinat detectării substanțelor toxice.

STAREȚĂ: Cucernica Maică Bene Gesserit, care este totodată directoarea regională a unei școli B.G. (Uzual: "Bene Gesserit-cu-Darul-Vederii")

STÎLP DE FOC: termen idiomat pentru rachetele de semnalizare utilizate în desert.

SUBAKH UL KUHAR: "Ce mai faci?" Formulă fremenă de politețe.

SUBAKH UN NAR: "Bine. Dar tu?" Răspunsul tradițional la formula anterioară.

SUSPENSIE: aplicație practică a efectului Fazei Doi (flux redus) a unui generator de cîmp Holtzman. Suspensia anulează gravitația, între anumite limite, impuse de masa relativă și consumul de energie.

SUU-SUU-SUK!: strigăt al vînzătorilor de apă de pe Arrakis. "Suk" înseamnă "piață". (Vezi IKHUT-EIGH!)

Ș

ȘENILA: denumire generală dată mașinilor și utilajelor grele, utilizate pe suprafața desertului arrakian pentru exploatarea mirodeniei.

ȘIS: cuțit cu lamă subțire și scurtă (adesea otrăvită), care se folosește cu mîna stingă, în lupta cu scuturi.

T

TAHADDI AL-BURHAN: încercarea hotărîtoare, fără drept de apel (în general deoarece se soldează cu moartea sau cu distrugerea).

TAHADDI, PROVOCARE: la fremeni, provocare la duel pe viață și pe moarte (în general, pentru a pune la încercare o supoziție inițială).

TAINE: termen idiomat referitor la fenomene presupuse mistice sau magice.

TAQWA: adlitleram: "prețul libertății". Ceva deosebit de prețios. Ceea ce o zeitate pretinde de la un muritor (și teama suscitată de această pretenție).

TEST-MASHAD: încercare de care depinde onoarea (concepută ca entitate spirituală).

TLEILAX: unica planetă a stelei Thalim, renumită ca centru clandestin de formare a mentatilor (locul de proveniență a așa-zisilor "mentati strîmbi").

TOBĂ DE NISIP: formă de tasare naturală a nisipului care, în cazul unei izbituri intempestive la suprafață, produce un sunet caracteristic, asemănător bătăii de tobă.

TOBOȘAR: tijă scurtă, prevăzută cu un tub de rezonanță și avînd la capătul superior o clapetă cu arc, a cărei funcție este de a "bate toba" și a atrage un vierme de nisip.

(Vezi CÎRLIGE DE STRUNIT)

TOPTER: vezi ORNITOPTER.

TP: prescurtare uzuală pentru telepatie.

TRANSA ADEVĂRULUI: transă semihipnotică, provocată de unul dintre narcoticele cu acțiune în "spectrul percepției". Un observator aflat în transa adevărului poate desluși indiciile infime care trădează minciuna premeditată. (Notă: Narcoticele "de percepție" au efect letal asupra persoanelor care nu sînt capabile să modifice, în interiorul organismului, structura moleculară a otrăvii.)

TRANSPORTOR DE TRUPE: navă spațială din flota Ghildei, destinată transporturilor interplanetare de efective militare.

TRANSSPAȚIAL: navă spațială de mare capacitate aparținînd flotei Ghildei și destinată transporturilor interstelare de călători și mărfuri.

TREPIEDUL MORȚII: la origine, trepidul de stîlpi folosit de călăii deșertului pentru execuțiile prin spinzurătoare. Uzual: trei membri ai unui Cherem, care au jurat aceeași război.

TUPILE: așa-numita "planetă-azil" (probabil mai multe planete) pe care se refugiau de obicei Casele căzute în dizgrație sau renegate. Poziția sa în spațiu este cunoscută numai de

Ghildă și constituie unul din secretele inviolabile ale Păcii Ghildei.

U

ULEMA: doctor zensunnit în teologie.

UMMA: membru al confreriei profeților. În Imperiu, termenul era folosit cu sens peiorativ, mai ales la adresa "sălbaticilor" fanatici cu presupuse puteri divinatorii.

UROSHNOR: unul din cuvintele lipsite de vreun sens specific, pe care inițiatele Bene Gesserit le implantau în psihicul unor virtuale victime, pentru a le putea controla. La auzul cuvântului, persoanele astfel "tratate" aveau un moment de paralizie.

USUL: cuvânt fremen însemnând "baza coloanei".

VAROTA: vestit constructor de baliseturi, născut pe Chusuk.

VIERME DE NISIP: vezi SHAI-HULUD.

VIȚĂ NEAGRĂ: plantă tiritoare, originară de pe Giedi Prim, a cărei tulpină era folosită frecvent la biciuirea sclavilor din lagărele de muncă. Biciul de viță neagră lasă în carne o cicatrice de culoare stacojie și dureri reziduale care persistă zeci de ani.

VINATOR-CĂUTĂTOR: mică săgeată de metal "vorace", echipată cu suspensie și folosită ca armă teleghidată prin intermediul unui pupitru de comandă aflat la mică distanță de țintă. Unul din mijloacele de asasinare cele mai răspândite.

VINĂTORI DE MIRODENIE: vezi DUNARI.

w

WALI: tinăr fremen, netrecut încă prin încercările de admitere în rindul bărbaților.

WALLACH IX: a noua planetă a sistemului Wallach-laoujin, sediul Școlii-Mamă a Comunității Bene Gesserit.

Y

YA HYA CHOUHADA!: "Trăiască luptătorii!" Strigătul de luptă al fedaykinilor. În acest context, "ya" ("acum") este accentuat de forma "hya" ("acum" prelungit în eternitate). "Chouhada" ("luptători") prezintă conotația suplimentară de "combatanți contra nedreptății". Semnificația distinctivă a cuvântului "chouhada" constă în faptul că luptătorii nu luptă pentru ceva, ci că sînt devotați luptei contra unui anumit lucru.

YALI: locuința personală a unei familii fremene, în interiorul unui sietch.

YA! YA! YAWM!: incantație ritmată fremenă, folosită în ritualurile cele mai importante. În acest context, cuvîntul "ya" are sensul: "Acum fiți atenți!" Forma "yawm" accentuează caracterul de urgență. Formula se traduce, de obicei, astfel: "Acum ascultați cu atenție!"

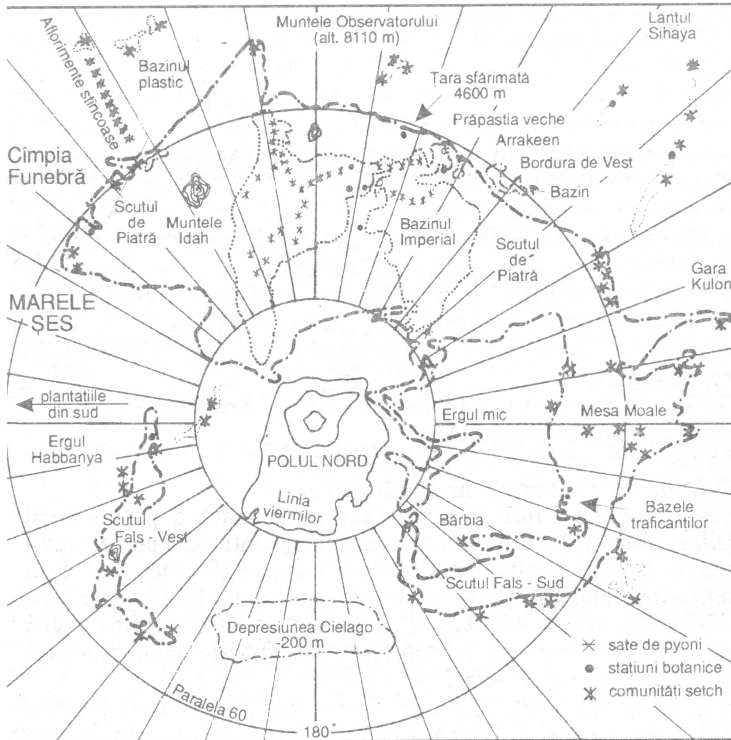
Z

ZĂVOR DE PALMĂ: orice dispozitiv de închidere, care poate fi deschis numai la contactul cu palma miinii pentru care a fost codificat.

ZENSUNNIȚI: adepți ai unei secte schismatice care s-a rupt, în jurul anului 1381 î.G., de învățăturile lui Maomet (așa-zisul "Al Treilea Mahomed"). Religia zensunnită se remarcă în special prin importanța deosebită pe care o acordă misticismului și reîntoarcerii la "datinile strămoșești". O serie de studii îl consideră ca inițiator al schismei pe Ali Ben Ohashi, dar există mai multe dovezi care par să demonstreze că Ohashi nu a fost decît purtătorul de cuvînt al celei de-a doua soții a sa, Nisai.

Observatii cartografice

Bază pentru determinarea altitudinii: Bledul Mare.

Bază pentru longitudine: meridianul care traversează Muntele Observatorului.

Bledul Mare: vast deșert plat, deosebit de zonele cu dune care formează ergurile. Deșertul se întinde între circa 60° latitudine nordică și 70° latitudine sudică, în cea mai mare parte, este alcătuit din nisip și rocă, cu rare aflorimente din stratul de bază.

Bordura de Vest: escarpament înalt (4600 m) deasupra Scutului de Piatră, lângă Arrakis.

Carthag: la aproximativ 200 km nord-est de Arrakeen.

Cîmpia Funebră: erg deschis.

Dolina polară: 500 m sub nivelul Bledului.

Falia Roșie: 1582 m sub nivelul Bledului.

Linia viermilor, indică limita septentrională a pătrunderii viermilor. (Factorul determinant nu este temperatura, ci umiditatea.)

Marele Șes: depresiune deschisă, din erguri și stînci, la 100 m deasupra nivelului Bledului.

În Marele Șes se află cuveta salină pe care a descoperit-o Pardot Kynes (tatăl lui Liet-Kynes).

Între Sietch Tabr și comunitățile-sietch indicate spre sud, aflorimentele stîncoase ajung pînă la 200 m altitudine.

Pasul Harg: gorganul în care se află craniul Ducelui Leto domină această trecătoare.

Pasul Vinturilor, înconjurat de pereți înalți de piatră, se deschide înspre satele din doline.

Plantațiile din sud: nu apar pe această hartă. Sînt situate la aproximativ 40° latitudine sudică.

Prăpastia Veche: crevasă adîncă de 2240 m, în peretele Scutului de Piatră, lângă Arrakeen. A dispărut în urma exploziei atomice ordonate de Paul-Muad'Dib.